

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ
ІМ. ІВАНА БОБЕРСЬКОГО
Кафедра фізичної терапії та ерготерапії

RENAV

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

**ГРОМАДСЬКЕ ЗДОРОВ'Я: ПРЕДМЕТ І ЗАВДАННЯ
ВСТУП У ДИСЦИПЛІНУ. ОСНОВНА ТЕРМІНОЛОГІЯ**

**Лекція з навчальної дисципліни
ГРОМАДСЬКЕ ЗДОРОВ'Я**

другого (магістерського) рівня вищої освіти
ступінь вищої освіти – магістр
галузь знань – 22 Охорона здоров'я
спеціальність - 227 Фізична терапія, Ерготерапія
спеціалізація – 227.1 Фізична терапія та 227.2 Ерготерапія

ЗАТВЕРДЖЕНО
на засіданні кафедри фізичної терапії
та ерготерапії
7 вересня 2020 р. протокол № 1
В.о. зав.каф _____Ціж Л.М.

Розроблено Гула Г.В., ЛДУФК, в рамках проекту RENAV.
Дані матеріали є надбанням проекту RENAV.

©2020, фізична терапія. Усі права захищено.
При використанні матеріалів посилання на автора та першоджерело обов'язкове.

© 2020, ЛДУФК

«This project has been funded with support from the European Commission. This publication [communication] reflects the views only of the author, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein».

План лекції:

1. Громадське здоров'я, як наука. Визначення, основні поняття.
2. Програми громадського здоров'я
3. Показники кількості, якості і складу громадського здоров'я
4. Освітня програма 229 «Громадське здоров'я»

Громадське здоров'я (визначення Всесвітньої організації охорони здоров'я ВООЗ) – це наука та практика попередження захворювань, збільшення тривалості життя і зміцнення здоров'я шляхом організованих зусиль суспільства.

Це визначення відображено в Статуті ВООЗ (1948 р.). ВООЗ проголошений принцип, відповідно до якого «... мати найвищий досяжний рівень здоров'я є одним з основних прав кожної людини».

За визначенням ВООЗ, **здоров'я** – це стан повного фізичного, психічного та соціального добробуту, а не лише відсутність хвороб чи недуг.

Громадське здоров'я ж включає в себе: захист здоров'я, профілактику захворювань і зміцнення (збереження) здоров'я.

Тобто, **громадське здоров'я** – це запобігання захворюванням, травматизму, інвалідності та продовження тривалості життя, при умові ведення здорового способу життя в здоровому середовищі й умовах життєдіяльності для теперішнього та майбутніх поколінь.

Міжнародні медико-санітарні правила (ММСП)

Діяльність у сфері громадського здоров'я у світі спирається на ряд загальноприйнятих документів. ММСП (ухвалені 2005 р.) – це угода між 196 країнами, зокрема всіма державами – членами ВООЗ, спрямована на спільну працю заради глобальної охорони здоров'я. Завдяки ММСП країни погодилися наростити потенціал для виявлення, оцінювання та повідомлення про події у сфері громадського здоров'я.

ВООЗ координує виконання у ММСП та разом із партнерами допомагає країнам нарощувати потенціал.

http://cgz.vn.ua/problematika-gromadskogo-zdorovya/problematika-gromadskogo-zdorovya_445.html

Система громадського здоров'я — комплекс інструментів, процедур та заходів, що реалізуються державними та недержавними інституціями для зміцнення здоров'я населення, попередження захворювань, збільшення тривалості активного та працездатного віку та заохочення до здорового способу життя шляхом об'єднаних зусиль усього суспільства.

Громадське здоров'я включає в себе міждисциплінарні підходи епідеміології, біостатистики і охорони здоров'я. Іншими важливими галузями є гігієна довкілля, здоров'я населення, психогігієна, безпека руху, економіка охорони здоров'я, державна політика, психічне здоров'я, страхова медицина, безпека та гігієна праці, тощо.

У центрі уваги громадського здоров'я є поліпшення здоров'я та якості життя шляхом профілактики і лікування захворювань та інших фізичних і психічних станів. Це робиться завдяки епідеміологічному нагляду за випадками та індикаторами здоров'я і шляхом пропаганди здорового способу життя.

Прикладами загальних заходів громадського здоров'я є заохочення миття рук, грудного вигодовування, проведення вакцинації і розповсюдження презервативів для боротьби з поширенням захворювань, що передаються статевим шляхом.

Визначення громадського здоров'я та ключові терміни:

https://www.youtube.com/watch?v=mboKQ18_q60

Сучасне громадське здоров'я — це робота багатопрофільних бригад громадського здоров'я, включаючи лікарів, що спеціалізуються в галузі громадського здоров'я / комунальної медицини / інфекційних захворювань, психологів, епідеміологів, біостатистів, медичних мікробіологів,

посадових осіб із санітарного стану навколишнього середовища / інспекторів громадського здоров'я, фармацевтів, стоматологів, медсестер за напрямком громадського здоров'я, дієтологів і нутриціологів, ветеринарів, інженерів громадського здоров'я, юристів у галузі громадського здоров'я, соціологів, спеціалістів з розвитку громад, експертів комунікації, спеціалістів з біоетики, тощо.

В Україні з 2014 р. активно впроваджується система громадського здоров'я на всіх рівнях управління. До даного процесу залучені, крім галузі охорони здоров'я, система освіти, промисловість, приватний сектор, засоби масової інформації, науковці.

У листопаді 2016 р. Кабінет Міністрів України схвалив Концепцію розвитку системи громадського здоров'я.

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1002-2016-%D1%80#Text>

У 2018 році в Україні запроваджено принцип збереження здоров'я населення, за якого всі ухваленні урядом рішення аналізуватимуться з точки зору впливу їх реалізації на громадське здоров'я.

У таких умовах важливим є застосування єдиної термінології з метою чіткого розуміння процесів системи громадського здоров'я. http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DO WNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Uzn_2017_3_43.pdf

Наведені тлумачення основних термінів у сфері громадського здоров'я рекомендуються організаторам охорони здоров'я та науковцям для використання в практичній діяльності :

Центр громадського здоров'я МОЗ України у співпраці з проектом USAID «Підтримка реформи охорони здоров'я» розробили **навчальний дистанційний он-лайн курс «Основи громадського здоров'я для фахівців».**

<https://www.youtube.com/watch?v=Delhy33jDRs>

Слухачі курсу знатимуть :

- основні терміни та визначеннями у сфері громадського здоров'я,
- історію виникнення та розвиток громадського здоров'я, концепція громадського здоров'я у XXI столітті;
- методики використання даних та аналізу стратегічної інформації в галузі охорони здоров'я;
- визначення основних детермінант здоров'я та проблем в галузі охорони здоров'я країни
- шляхи удосконалення системи епіднагляду та управління діяльності галузі для сприянню здоров'ю та забезпечення розвитку системи громадського здоров'я в Україні.

Перелік і тлумачення основних термінів для використання у сфері громадського здоров'я.

Баланс здоров'я	Стан рівноваги між потенціалом здоров'я і факторами, які на нього впливають.
Безпечний рівень здоров'я	Мінімальний рівень потенціалу здоров'я, за якого відсутні ознаки хронічних захворювань та ендогенні фактори ризику їх виникнення.
Благополучна епідемічна ситуація	Інфекційні хвороби не реєструються взагалі або реєструються їх поодинокі випадки, відсутні сприятливі умови для поширення цих хвороб.

<p>Боротьба хворобами, контроль (протидія) захворювань</p>	<p>з</p> <p>Заходи щодо зниження частоти нових випадків поширеності захворювання або смертності в результаті цілеспрямованих дій. Хоча хвороба може і не належати до пріоритетних із погляду громадського здоров'я, але для утримання захворюваності на низькому рівні необхідно вживати профілактичних заходів.</p>
<p>Вимоги безпеки для здоров'я життя людини</p>	<p>і</p> <p>Розроблені на основі медичної науки критерії, показники, гранично допустимі межі, санітарно-епідеміологічні нормативи, правила, норми, регламенти тощо (медичні вимоги щодо безпеки для здоров'я і життя людини), розробка, обґрунтування, контроль і нагляд за якими належить виключно до медичної професійної компетенції.</p>
<p>Всеохватна система охорони здоров'я</p>	<p>Система охорони здоров'я, яка включає всі елементи, необхідні для задоволення потреб населення в охороні здоров'я.</p>
<p>Гігієнічне виховання</p>	<p>Один із напрямків підтримки здоров'я, що являє собою комплексну просвітницьку, навчальну та власне виховну діяльність, спрямовану на формування гігієнічної культури, здорового способу життя індивідів, груп осіб, населення.</p>
<p>Громадська охорона здоров'я</p>	<p>Комплекс різноманітних заходів для попередження захворювань, продовження життя, зміцнення психічного та фізичного здоров'я і працездатності шляхом організованих зусиль суспільства, спрямованих на оздоровлення довкілля, боротьбу з інфекційними хворобами, навчання людей навичкам особистої гігієни, організацію медичних служб для профілактики і ранньої діагностики, реабілітації хворих, лікування захворювань, а також на розвиток громадських інститутів для забезпечення кожній людині умов життя, необхідних для збереження та зміцнення здоров'я.</p> <p>Наука і практика попередження захворювань, продовження життя і зміцнення здоров'я завдяки організованим діям суспільства.</p>

<p>Група ризику</p>	<p>Група людей, які через свій біологічний, соціальний статус, поведінку чи умови навколишнього середовища більш схильні до виникнення хвороб чи порушень здоров'я порівняно з рештою населення.</p>
<p>Громадське здоров'я</p>	<p>Включає всі заходи (медичні і немедичні), що проводяться з метою захисту, поліпшення загального стану здоров'я населення та пропагування здорового способу життя. Сфера громадського здоров'я поєднує різні наукові дисципліни, навички та переконання, спрямовані на підтримання та вдосконалення здоров'я всього населення шляхом вжиття колективних чи соціальних заходів. Залучені до цієї сфери програми, послуги та організації наголошують на необхідності запобігання хворобі через профілактичні заходи, а також на задоволення потреб в охороні здоров'я всього населення.</p> <p>Наука і мистецтво запобігання захворюванням, продовження життя і зміцнення фізичного та психічного здоров'я шляхом ефективного і організованого впливу громади та суспільства на цей процес, а також досягнення необхідної результативності завдяки цілеспрямованим зусиллям населення.</p> <p>Поняття «громадське здоров'я» може включати в себе структури і процеси, за допомогою яких інтерпретується, забезпечується і зміцнюється здоров'я різних груп населення за рахунок цілеспрямованої діяльності всього суспільства.</p> <p>Дуже важливий економічний і соціальний потенціал країни, зумовлений впливом різних факторів навколишнього середовища і способу життя населення, який дає змогу забезпечити оптимальний рівень якості й безпеки життя.</p>
<p>Державні медичні програми</p>	<p>Програми, які спрямовані на вирішення нагальних проблем охорони здоров'я населення у масштабах країни та виконуються силами галузі охорони здоров'я за рахунок її бюджету.</p>
<p>Детермінанти здоров'я</p>	<p>Програми, які спрямовані на вирішення нагальних проблем охорони здоров'я населення у масштабах країни та виконуються силами галузі охорони здоров'я за рахунок її бюджету.</p>

<p>Діяльність громади з охорони здоров'я</p>	<p>Комплекс індивідуальних, соціальних, економічних та екологічних факторів, що визначають стан і рівень здоров'я окремих людей, груп населення та нації загалом. Численні фактори, що впливають на здоров'я, взаємодіють між собою. Виконання завдання щодо зміцнення здоров'я безпосередньо пов'язане з конкретними діями і пропагандистськими заходами при формуванні комплексу чинників, які удосконалюються, причому не тільки тих, які асоціюються з діями конкретної особи (наприклад, зі способом її життя або поведінки), але й таких, як розмір доходу і соціальний статус, рівень освіти, стан виробничого середовища, умови роботи за наймом, наявність доступу до відповідного медичного обслуговування і якість навколишнього середовища людини. Відповідне поєднання вищезгаданих факторів визначає конкретні умови життя людини, які впливають на її здоров'я. Ті чи інші зміни в способі життя і житлових умовах, від яких залежить стан здоров'я людини, розглядаються як проміжні показники здоров'я.</p>
<p>Епідеміологічний нагляд</p>	<p>Сучасна форма організації протиепідемічної роботи, спрямована на систематичне спостереження за розвитком епідемічного процесу у зв'язку із соціальними та природними умовами на конкретній території з метою обґрунтування проведення відповідних профілактичних та протиепідемічних заходів.</p>
<p>Епідеміологія</p>	<p>У вузькому розумінні епідеміологія – це вивчення статистичної частоти та статистичного розподілу захворювань серед населення, а також факторів, які визначають частотність захворювань. У широкому розумінні термін «епідеміологія» застосовується стосовно інших питань медичної науки, до розгляду яких залучаються метод емпіричного соціального дослідження та статистичний метод. Епідеміологія вважається основною сферою громадського здоров'я, оскільки ця галузь медицини (на відміну від клінічної) не зосереджена на окремій особі, яка потребує медичної допомоги, натомість у центрі її уваги перебуває все населення або окремі його групи. На основі фактів, що збираються епідеміологією, можуть розроблятися пропозиції стосовно вдосконалення громадського здоров'я. Наприклад, при дослідженні із застосуванням методу «випадок–контроль», за якого інформація отримується ретроспективно (тобто використовуються дані за минулий період), можна, зокрема, з'ясувати, які типи поведінки (наприклад, заняття спортом) дають змогу запобігти певним хворобам серед різних груп населення. Водночас, у так званих групових дослідженнях групи людей, які різняться між собою хоча б однією характеристикою (наприклад, способом харчування), зазвичай вивчаються протягом кількох років на предмет виникнення у них певного захворювання. Наука, що вивчає закономірності поширення і фактори, які визначають стан чи події, пов'язані зі здоров'ям у певній популяції, із застосуванням результатів досліджень для контролю проблем здоров'я. Наука про виникнення і поширення захворювань у людській популяції. Сучасна епідеміологія вивчає як інфекційні, так і неінфекційні захворювання, а також закономірності їх поширення і методи боротьби з ними.</p>

<p>Епідемічна ситуація</p>	<p>Показник епідемічного благополуччя території (об'єкта) у певний час, характеризується рівнем і динамікою захворювання людей на інфекційні хвороби, наявністю або відсутністю відповідних факторів передачі інфекції та іншими обставинами, які впливають на поширення інфекційних хвороб.</p>
<p>Забезпечення справедливості в питаннях охорони здоров'я</p>	<p>Надання однакових можливостей кожній людині досягнути повного потенціалу власного здоров'я без шкідливих для здоров'я впливів.</p>
<p>Загальнодержавний підхід</p>	<p>Розподіл керівництва по вертикалі – між різними рівнями державної влади і сферами управління, а також по горизонталі – між секторами. Загальнодержавні заходи носять багаторівневий характер: від місцевого до глобального масштабу. До них все більше залучаються групи, які формально не входять до системи державного управління. Прикладом загальнодержавного підходу є принцип обліку інтересів здоров'я у всіх стратегіях, направлений на те, щоб стратегічне керівництво в інтересах здоров'я і благополуччя було пріоритетом не тільки для сектору охорони здоров'я, але й для інших секторів; принцип працює в обох напрямках; облік впливу діяльності різних секторів на здоров'я; облік впливу факторів здоров'я на відповідні сектори.</p>
<p>Здоров'я</p>	<p>Стан повного фізичного, душевного і соціального благополуччя, а не тільки відсутність хвороб і фізичних дефектів. Відчутне підвищення рівня здоров'я, зниження рівня смертності, захворюваності та інвалідності, зумовлених виявленими захворюваннями або порушеннями. Термін «здоров'я» має низку аспектів глумачення – філософських, медичних, біологічних, побутових – і відображає ступінь розвитку суспільства. Перше визначення, що подається в статуті ВООЗ, – це ідеальне здоров'я, тобто здоров'я як основне право людини і глобальна соціальна мета, досягнення якої потрібно прагнути в рамках багатогранної діяльності з розвитку охорони здоров'я. Однак такий стан неможливо оцінити з об'єктивного погляду, у зв'язку з чим на практиці часто використовується друге визначення цього поняття (наприклад, у медико-санітарній статистиці).</p>
<p>Здоров'я для всіх</p>	<p>Стратегічна мета, яка є основою в досягненні всіма людьми світу такого рівня здоров'я, який дозволяв би їм вести соціально і економічно продуктивне життя.</p>
<p>Здоров'я індивідуальне</p>	<p>Стан повного фізичного, психічного, соціального благополуччя, а не лише відсутність хвороб і фізичних дефектів.</p>

Здоров'я психічне	Стан, що характеризується динамічним процесом психічної діяльності, якому притаманні детермінованість психічних явищ, гармонійний взаємозв'язок між ураженням обставин дійсності та ставленням індивідуума до неї, адекватність.
Здоров'я сексуальне	Здатність до сексуальних відносин і до реалізації репродуктивної функції організму.
Здоров'я фізичне	Стан, який характеризується рівнем фізичного розвитку, фізичних можливостей і адаптаційних здібностей окремих індивідів, груп людей і суспільства в цілому, що забезпечує досягнення якості життя, благополуччя суспільства та збереження і зміцнення громадського здоров'я.
Здоровий спосіб життя	Типові та істотні для конкретної суспільно-економічної формації види, типи та способи життєдіяльності людини, які підвищують адаптивні можливості її організму і сприяють повноцінному виконанню нею соціальних функцій при активній достатній тривалості життя. Можливість адаптувати і підтримувати практичну діяльність звичок, які зміцнюють здоров'я людини, її сім'ї і суспільства. Поведінка людей, яка формується на основі науково обґрунтованих рекомендацій, спрямованих на збереження та зміцнення здоров'я, забезпечення високого рівня працездатності, досягнення активного довголіття.
Здорові	Особи, що не хворіли протягом року або рідко зверталися до лікаря без втрати працездатності.
Зміцнення здоров'я	Процес, який дає змогу кожній людині і всій громаді посилити контроль за факторами, які визначають здоров'я, і таким чином поліпшити здоров'я. Це одна з визначальних концепцій сучасної охорони здоров'я, яка вказує на центральну роль самої людини в нагромадженні потенціалу для зміцнення здоров'я і довголіття шляхом відмови від шкідливих звичок і модифікації способу життя. Матеріальними передумовами для зміцнення здоров'я є створення умов для правильного харчування (оздоровлення продуктів масового споживання), санітарний контроль за чистотою навколишнього середовища, заборона тютюнокуріння в громадських місцях, поліпшення психологічного клімату в сім'ї і на виробництві та інші способи обмеження факторів ризику.
Імунопрофілактика	Захист організму від інфекційної хвороби, заснований на проведенні профілактичних щеплень вакцинами – активна імунізація, а також на введенні імунних сироваток (гамма-глобулінів) – пасивна імунізація.

<p>Інвестиції здоров'я</p>	<p>в Капіталовкладення, цільове призначення яких безпосередньо пов'язане із забезпеченням і поліпшенням здоров'я. Вони можуть бути надані як державними, так і приватними організаціями, а також населенням, у тому числі окремими особами або групами. Інвестиції для здійснення стратегій охорони здоров'я базуються на знаннях про детермінанти здоров'я і орієнтовані на забезпечення цілей зміцнення здоров'я в рамках державної політики.</p>
<p>Індекс здоров'я</p>	<p>Показник, який відображає у відсотках частку населення або частину групи, в якій не зафіксовані захворювання.</p>
<p>Керівництво, стратегічне керівництво, стратегічне управління</p>	<p>Стратегічне керівництво стосується механізмів взаємодії органів державної влади та інших організацій суспільства, їх взаємовідносин із громадянами і шляхів прийняття рішень у багатогранному глобальному світі.</p>
<p>Медико-санітарна грамотність, медична грамотність</p>	<p>Сукупність когнітивних і соціальних навичок, які визначають намагання і можливості індивідуально знаходити, розуміти і використовувати інформацію з метою підтримки і зміцнення здоров'я.</p>
<p>Мережа «Здорові регіони»</p>	<p>Мережа регіонів в Європі, створена за ініціативи Європейського регіонального бюро ВООЗ, покликана змінити світогляд людей щодо захисту, збереження і зміцнення здоров'я та забезпечити вжиття в регіонах необхідних для цього заходів. Її метою є підтримка урядів країн щодо прихильності принципам здоров'я для всіх шляхом розробки і формування на регіональному рівні відповідної політики охорони здоров'я.</p> <p>Мережа регіонів, створена з ініціативи Європейського регіонального бюро ВООЗ для вирішення проблем популяційного здоров'я шляхом впровадження стратегій ВООЗ «Здоров'я для всіх» через соціальні (політичні) рішення регіональних органів влади щодо подолання таких питань, як оздоровлення навколишнього середовища, створення передумов для здорового способу життя в регіонах та ін.</p>
<p>Міжнародні санітарні правила</p>	<p>Єдині санітарно-адміністративні і медико-санітарні правила, розроблені ВООЗ для проведення протиепідемічних заходів щодо захисту від карантинних інфекцій у морських портах, аеропортах, на залізничних та автомобільних дорогах.</p>

Міжсекторальні дії	Зусилля сектору охорони здоров'я, направлені на розвиток співпраці з іншими секторами суспільства з метою поліпшення здоров'я показників населення.
Міста здоров'я	Міста, які неухильно намагаються створити і удосконалити таке фізичне і соціальне середовище, а також здійснювати пошук таких додаткових суспільних коштів, які допомагають людям надавати один одному взаємну підтримку у виконанні різноманітних життєвих функцій і в найбільш повній реалізації їх потенційних можливостей. Проект «Міста здоров'я» – це довгострокова програма розвитку, мета якої – включити питання охорони здоров'я до порядку денного осіб, які приймають рішення в містах Європи, а також забезпечити найбільш активне і дієве просування інтересів громадського здоров'я на місцевому рівні. Мережа «міста здоров'я» являє собою сукупність європейських міст, які вирішили в порядку експерименту апробувати нові методи зміцнення здоров'я і поліпшення якості навколишнього середовища.
Моніторинг громадського здоров'я	Система довгострокових спостережень, оцінок, контролю, прогнозу стану і зміни здоров'я населення.
Нерівність стосовно здоров'я	Відмінність за показниками здоров'я між індивідуумами або групами. Наприклад, за такими параметрами, як очікувана тривалість життя, смертність або захворюваність. Відмінності стосовно здоров'я – це різниця коливання і дисбаланс за динамічними показниками стану здоров'я окремих громадян і груп населення. Деякі з цих відмінностей залежать від біологічних або інших факторів, таких як вік, що не піддаються зовнішньому впливу; інші відмінності, навпаки, можна усунути.
Несправедливості стосовно здоров'я	Різниця або нерівність щодо здоров'я, яка може бути усунута і в основі якої лежить порушення принципу соціальної справедливості в тій або іншій формі. Несправедливості за показниками здоров'я можуть спостерігатися як на рівні окремих груп населення у межах країни, так і між країнами. Виникають унаслідок різниці всередині і між суспільними групами і залежать від розподілу ресурсів і владних повноважень. Несправедливості – це такі відмінності стосовно здоров'я, які виникають не випадково і не в результаті усвідомлених рішень окремої людини, а обумовлені відмінностями соціальних, економічних і екологічних змінних, які можна усунути (наприклад, умови життя і праці, рівень освіти, характер професійної діяльності; дохід, доступ до високоякісних послуг медичної допомоги, профілактики захворювань, зміцнення здоров'я). Ці відмінності значною мірою знаходяться поза індивідуальною сферою впливу і можуть бути усунуті завдяки заходам державної політики.

<p>Нове громадське здоров'я</p>	<p>Концепція застосування біологічних, соціальних і поведінкових наук для вивчення феномена здоров'я в людській популяції. Включає два основні об'єкти аналізу: епідеміологічні дослідження умов і стану здоров'я в популяції і вивчення організаційного соціального відгуку на ці умови, і особливо того шляху, яким цей відгук структурується через систему охорони здоров'я (ВООЗ).</p>
<p>Облік інтересів здоров'я у всіх стратегіях, облік інтересів здоров'я у всіх напрямках політики</p>	<p>Існує багато визначень цього принципу, основна суть якого полягає в необхідності чіткого включення аспектів охорони здоров'я в політику, яка проводиться кожним сектором. У контексті політики «Здоров'я – 2020» принцип «облік інтересів здоров'я у всіх стратегіях» направлений на те, щоб стратегічне керівництво в інтересах здоров'я і благополуччя стало пріоритетом не тільки для сектору охорони здоров'я і діяло відповідно до цієї ролі. З іншого боку, це облік впливу здоров'я людей на діяльність відповідних секторів. Сектор охорони здоров'я може надавати активну допомогу іншим секторам державного управління в розробці політики і досягненні поставленої мети.</p> <p>Щоб зміцнити здоров'я і благополуччя, урядам необхідні регламентовані процеси, які підтримують принципи вирішення проблем на міжсекторальному рівні і сприяють усуненню дизбалансів у розподілі владних повноважень. Це включає надання лідерства, мандату, стимулів, бюджетних зобов'язань і стійких механізмів, які сприяють спільній роботі державних органів над комплексними рішеннями.</p>
<p>Охорона громадського здоров'я</p>	<p>Заходи з профілактики хвороб, зміцнення фізичного і психічного здоров'я, подовження життя шляхом цілеспрямованої діяльності всього суспільства.</p>
<p>Оцінка впливу на здоров'я</p>	<p>Комплексне визначення як прямих, так і непрямих наслідків стосовно стану здоров'я, розвитку охорони здоров'я і соціально-економічного розвитку в цілому, проведення відповідної політики або програми, діяльності конкретних служб або закладів.</p>
<p>Очікувана тривалість життя / середня тривалість майбутнього життя</p>	<p>Середня кількість років життя, які проживе немовля за умови, що протягом його життя не зміниться структура причин смерті і рівні смертності, які спостерігаються в рік його народження.</p>
<p>Очікувана тривалість життя при народженні</p>	<p>Кількість років, яку в середньому належить прожити певному поколінню народжених осіб за умови, що протягом усього життя цього покоління (при переході його з одного віку в інший) рівень смертності дорівнюватиме сучасному рівню смертності населення в окремих вікових групах. Знаходиться шляхом обчислення таблиць смертності і очікуваної тривалості життя.</p>
<p>Очікувана тривалість здорового життя людини</p>	<p>Показник демографічної статистики, який характеризує очікувану тривалість здорового життя людини на тому відрізку її життя, який, згідно із загальноприйнятими нормами і уявленнями, а також висновками спеціалістів, асоціюється зі здоров'ям і благополуччям або з відсутністю будь-яких розладів, хвороб та інвалідності. Зокрема, показники очікуваної тривалості здорового життя людини включають</p>

	<p>в себе такі показники, як тривалість життя без інвалідності (DALY) і тривалість життя, скоригована на якість (QALY), які переважно відображають період у житті індивідуума, не обтяжений інвалідністю, розладами і/або хронічними захворюваннями.</p>
<p>Підтримуюче середовище</p>	<p>Середовище, яке підтримує здоров'я, дає змогу людям захистити його від можливої загрози і сприяє розширенню їхніх потенційних можливостей та більшій опорі на власні сили стосовно здоров'я. У медико-санітарному сенсі – як фізичні, так і соціальні аспекти навколишнього середовища, що включають: місця проживання людей, місцеву громаду; їхні дім і сім'ю; місця, де вони працюють і відпочивають. До підтримуючого середовища належать і рамки, які визначають доступ до життєзабезпечення ресурсами, а також можливості для зростання і розвитку. Таким чином, спрямовані на створення підтримуючого середовища заходи і дії мають безліч вимірів і параметрів: фізичних, соціальних, духовних, економічних і політичних. Кожний із цих аспектів нерозривно пов'язаний з іншими в рамках динамічної взаємодії.</p>
<p>Підхід з урахуванням усіх періодів життя, увага до всіх етапів життя</p>	<p>Цей принцип передбачає, що показники здоров'я індивідуума і спільноти залежать від взаємодії багаточисельних захисних факторів і факторів ризику протягом усього життя людей. Підхід з урахуванням усіх періодів життя забезпечує більш всебічне уявлення про здоров'я і його детермінанти, зосереджує увагу на втручаннях, необхідних для того чи іншого вікового етапу життя людини.</p>
<p>Порушення здоров'я</p>	<p>Хронічний або тимчасовий стан, який призводить до появи патологічних змін у функціях чи анатомічній структурі організму.</p>
<p>Послуги громадської охорони здоров'я</p>	<p>Послуги, пов'язані із здійсненням основних оперативних функцій громадської охорони здоров'я. Можуть надаватися силами системи охорони здоров'я або інших секторів (за межами даної системи), діяльність яких впливає на здоров'я.</p>
<p>Принцип участі всього суспільства</p>	<p>Розширення загальнодержавного підходу з додатковою увагою до ролі приватного сектору, громадського суспільства і політичних керівників, таких, як депутати парламентів. Такий підхід, завдяки залученню приватного сектору, громадянського суспільства місцевих общин і окремих громадян, підвищує стійкість і міцність спільнот, їх здатність протистояти загрозам здоров'ю, безпеки і благополуччю. Принцип характеризується виходом за рамки формальних установ. Він чинить мобілізуючий вплив на місцеву і глобальну культуру та засоби масової інформації, сільські і міські спільноти і всі стратегічно важливі для здоров'я сектори політики, такі як освіта, транспорт, охорона навколишнього середовища і навіть містобудівельне проектування.</p>

Прогнозування	Підпроцес управління, який базується на науково обґрунтованому передбаченні і визначенні майбутніх варіантів цілей, способів, впливу і засобів вирішення поставлених завдань, тенденцій розвитку і вірогідного стану об'єкта і суб'єкта управління.
Профілактика	Складова частина медицини. Соціально-профілактичний напрямок у справі охорони і зміцнення здоров'я населення включає медичні, санітарно-технічні, гігієнічні і соціально-економічні заходи. Створення системи попередження захворювань і усунення факторів ризику є найважливішим соціально-економічним і медичним завданням держави. Виділяють індивідуальну і громадську профілактику. Залежно від стану здоров'я, наявності факторів ризику захворювання або вираженої патології в людини розглядають три види профілактики.
Профілактика вторинна	Комплекс заходів щодо усунення виражених факторів ризику, які при відповідних умовах (зниження імунного статусу, перенапруження, адаптаційний зрив) можуть призвести до виникнення, загострення або рецидиву захворювання. Найбільш ефективним методом вторинної профілактики є диспансеризація, як комплексний метод раннього виявлення захворювань, динамічне спостереження, спрямоване лікування, раціональне послідовне оздоровлення.
Профілактика первинна	Система заходів попередження виникнення і впливу факторів ризику на розвиток захворювань (вакцинація, раціональний режим праці і відпочинку, раціональне якісне харчування, фізична активність, оздоровлення навколишнього середовища тощо). До первинної профілактики належать соціально-економічні заходи держави щодо оздоровлення способу життя, навколишнього середовища, виховання та ін. Профілактична діяльність обов'язкова для всіх медичних працівників. Невипадково поліклініки, лікарні, диспансери, пологові будинки називаються лікувально-профілактичними закладами.
Профілактика третинна	Комплекс заходів щодо реабілітації хворих, які втратили можливість повноцінної життєдіяльності. Третинна профілактика має на меті соціальну (формування впевненості у власній соціальній придатності), трудову (можливість поновлення трудових навичок), психологічну (поновлення поведінкової активності особистості) і медичну (поновлення функцій органів і систем) реабілітацію.
Ресурси громадської охорони здоров'я, потенціал громадської охорони здоров'я	Ресурси (фізичні, фінансові, кадрові та інші), необхідні для здійснення основних оперативних функцій громадської охорони здоров'я.

<p>Ресурси здоров'я</p>	<p>Морально-функціональні та психологічні можливості організму змінити баланс здоров'я в позитивний бік. Підвищення ресурсів здоров'я забезпечується всіма способами здорового способу життя (харчування, фізичні навантаження, відпочинок тощо).</p> <p>Сукупність усіх засобів, які має суспільство на національному, територіальному (регіональному, комунальному) та індивідуальному рівнях для збереження і зміцнення потенціалу здоров'я громадян.</p> <p>У широкому розумінні ресурс здоров'я можна визначити як будь-який фактор (або ресурс), що підвищує можливість індивідуума, місцевої спільноти або більш широкої групи населення захищати, зміцнювати і підтримувати власне здоров'я і благополуччя. Такі ресурси можуть функціонувати на індивідуальному рівні, на рівні групи, спільноти і всього населення як захисні фактори для протистояння життєвому стресу і допоміжні фактори для досягнення максимальних можливостей щодо здоров'я.</p>
<p>Розширення прав і можливостей, розширення повноважень</p>	<p>Це поняття застосовується в різних значеннях, які змінюються в широких межах. У найбільш загальному плані йдеться про можливості приймати рішення, які впливають на особисту і колективну ситуацію. У контексті «Здоров'я – 2020» розширення прав і можливостей – це процес, який дає змогу їм здійснювати більш повний контроль за прийняттям рішень і діями, які впливають на їхнє здоров'я. Для того, щоб ефективно використовувати на практиці свої повноваження, окремі громадяни і спільноти повинні розвивати відповідні навички, мати доступ до інформації і ресурсів, а також мати практичні можливості для реального впливу на фактори, які діють на їхнє здоров'я і благополуччя.</p>
<p>Санітарне епідемічне благополуччя населення</p>	<p>Стан здоров'я населення та середовища життєдіяльності людини, при якому показники захворюваності перебувають на усталеному рівні для даної території, умови проживання сприятливі для населення, а параметри факторів середовища життєдіяльності знаходяться в межах, визначених санітарними нормами.</p>
<p>Соціальна мережа, соціальна структура</p>	<p>Сукупність громадських взаємовідносин і зв'язків, які можуть забезпечити отримання або мобілізацію соціальної підтримки в інтересах здоров'я.</p>
<p>Соціальний градієнт здоров'я</p>	<p>Ступеневе поліпшення показників здоров'я у міру покращення соціально-економічного становища. В якості шкали відліку використовуються такі параметри, як прибуток, характер трудової діяльності або рівень освіти. Аналогічним чином соціальний градієнт здоров'я можна визначити, як ступеневе або лінійне зниження показників здоров'я, яке виникає у міру погіршення соціального положення.</p>

<p>Соціальні детермінанти здоров'я</p>	<p>Умови, в яких люди народжуються, ростуть, живуть, працюють і старіють включаючи систему охорони здоров'я. Ці обставини формуються залежно від розподілу грошових коштів, владних повноважень і ресурсів на глобальному, національному і місцевому рівнях, які, своєю чергою, знаходяться під впливом заходів політики, що проводяться. Саме соціальні детермінанти здоров'я покладені в основу більшості несправедливостей щодо здоров'я, тобто дискримінаційної та розбіжностей у показниках здоров'я, які спостерігаються в країнах і між країнами та можуть бути усуненими.</p>
<p>Соціальні нерівності</p>	<p>Відмінності в розподілі соціальних та економічних факторів або соціальних детермінант здоров'я в межах країни або між країнами. Соціальні нерівності зазвичай вимірюються такими параметрами, як дохід, освіта і трудова діяльність. Соціальні нерівності сприяють виникненню різниці за показниками здоров'я (нерівностей щодо здоров'я) і часто є первинним джерелом або причиною нерівностей щодо здоров'я. Тому заходи, направлені на скорочення нерівностей щодо здоров'я, включають вплив на соціальні детермінанти, такі як рівень освіти, умови проживання і роботи, працевлаштування і дохід. Так, наприклад, сумісними діями в секторах охорони здоров'я та освіти домагаються, щоб дівчата не залишали школу і завершували середню освіту. Це одночасно поліпшує як їхнє здоров'я, так і життєві можливості та скорочує нерівності щодо здоров'я і в соціальному плані, пов'язані з більш низьким рівнем освіти або незавершеним навчанням.</p>
<p>Соціальні детермінанти здоров'я</p>	<p>Умови, в яких люди народжуються, ростуть, живуть, працюють і старіють включаючи систему охорони здоров'я. Ці обставини формуються залежно від розподілу грошових коштів, владних повноважень і ресурсів на глобальному, національному і місцевому рівнях, які, своєю чергою, знаходяться під впливом заходів політики, що проводяться. Саме соціальні детермінанти здоров'я покладені в основу більшості несправедливостей щодо здоров'я, тобто дискримінаційної та розбіжностей у показниках здоров'я, які спостерігаються в країнах і між країнами та можуть бути усуненими.</p>
<p>Соціальні нерівності</p>	<p>Відмінності в розподілі соціальних та економічних факторів або соціальних детермінант здоров'я в межах країни або між країнами. Соціальні нерівності зазвичай вимірюються такими параметрами, як дохід, освіта і трудова діяльність. Соціальні нерівності сприяють виникненню різниці за показниками здоров'я (нерівностей щодо здоров'я) і часто є первинним джерелом або причиною нерівностей щодо здоров'я. Тому заходи, направлені на скорочення нерівностей щодо здоров'я, включають вплив на соціальні детермінанти, такі як рівень освіти, умови проживання і роботи, працевлаштування і дохід. Так, наприклад, сумісними діями в секторах охорони здоров'я та освіти домагаються, щоб дівчата не залишали школу і завершували середню освіту. Це одночасно поліпшує як їхнє здоров'я, так і життєві можливості та скорочує нерівності щодо здоров'я і в соціальному плані, пов'язані з більш низьким рівнем освіти або незавершеним навчанням.</p>

<p>Тягар хвороби глобальний (тягар хвороби)</p>	<p>Показник, що кількісно визначає втрату років життя з високою якістю (здорового життя) через хворобу; виражається в роках життя з поправкою на працездатність і на якість життя (DALYs і QALYs); при вимірюванні враховується захворюваність, смертність, працездатність (присутність на роботі, в школі тощо). Тягар хвороби глобальний визначається як індикатор, що обчислює втрати здорового життя від хвороб, вимірювані в роках життя, скоригованих на працездатність. DALYs є одиницею виміру як глобального тягара хвороб, так і результативності втручань охорони здоров'я, як індикатора зниження тягара хвороб.</p>
<p>Фактори ризику</p>	<p>Фактори умов існування, що становлять загрозу для самого здоров'я або виникнення захворювань. Вони можуть чинити генералізований або спеціалізований вплив, тобто вплив на весь організм або на певну його систему, наприклад серцево-судинну, травну, статеву, нервову. Вплив може бути гострим або хронічним. Соціально-економічне становище, біологічний статус, стереотипи поведінки або умови навколишнього середовища, які асоціюються з підвищеною сприйнятливістю до конкретного захворювання або є причиною погіршення здоров'я чи травми. Потенційно шкідливі для здоров'я фактори поведінкового, біологічного, генетичного, екологічного, соціального характеру; навколишнього і виробничого середовища, які підвищують імовірність розвитку захворювань, їх прогресування і несприятливого результату.</p> <p>Потенційно небезпечні для здоров'я фактори поведінки, біологічного, генетичного, екологічного, соціального характеру, навколишнього і виробничого середовища, які підвищують імовірність розвитку захворювань, їх прогресування та несприятливий наслідок.</p>
<p>Якість життя</p>	<p>У сучасних системах охорони здоров'я для визначення стану здоров'я використовуються медичні параметри. Так, зокрема, уявлення про стан здоров'я людини отримується на основі вимірювання її артеріального тиску, пульсу, температури тощо. Якість життя є більш широким поняттям, яке включає суб'єктивний компонент – оцінку пацієнтами власного самопочуття.</p> <p>Оптимальний стан і ступінь сприйняття окремими людьми населенням загалом того, як задовольняються їхні потреби (фізичні, емоційні, соціальні тощо) і надаються можливості для досягнення добробуту та самореалізації (ВООЗ). Соматичні, соціальні та емоційні аспекти хорошого стану здоров'я, які є релевантними і найбільш важливими для особистості, коли вона може задовольняти власні потреби і бути цілком корисною суспільству.</p> <p>Ступінь сприйняття, відчуття окремими людьми або групами людей того, що їхні потреби задовольняються, а необхідні для досягнення благополуччя і самореалізації можливості надаються.</p>

Місія громадського здоров'я — максимально поліпшити здоров'я та добробут людей і громад на національному та глобальному рівнях.

Щоб досягти цього, громадське здоров'я має вирішити такі проблеми:

1. Досягнення максимальної якості життя та здоров'я, економічного зростання та справедливості для всіх верств суспільства.

2. Профілактика та лікування хвороб та інвалідності.
3. Екологічні, біологічні, професійні, соціально-економічні фактори, що загрожують здоров'ю та життю людини з фокусом на: • хвороби та хворобливі стани, травми й ушкодження; • місцеве та глобальне довкілля й екологію; • здорове харчування, продовольчу безпеку, доступність, якість і безпечність харчових продуктів; • природні, техногенні та соціальні катаклізми, зокрема і воєнні конфлікти; • групи населення з особливим ризиком і специфікою потреби в здоров'ї.
4. Політика й економіка охорони здоров'я, управління системами охорони здоров'я, стандарти якості медичної допомоги та інших послуг у сфері здоров'я.
5. Дослідження та просування широкого застосування сучасних найкращих міжнародних практик і стандартів.
6. Підготовка професійних кадрів у сфері громадського здоров'я.
7. Мобілізація найкращих доступних міжнародних доказових наукових та епідеміологічних досліджень і визнаних практик, що сприяють досягненню загальної мети.
8. Підтримка та просування прав людини та громади у сфері здоров'я з гарантуванням справедливого доступу, високопрофесійної діяльності й етичних стандартів.

https://phc.org.ua/sites/default/files/users/user90/Manual_Development%20and%20funding%20of%20Regional%20and%20local%20public%20health%20programs_print_210x297%2B3mm.pdf

У центрі уваги проблем громадського здоров'я є запобігання і управління захворюваннями, травмами та іншими станами, пов'язаних зі здоров'ям, шляхом нагляду і пропагування здорового способу життя, здорових громад та навколишнього середовища.

Багато захворювань можуть бути попереджені за допомогою простих і немедичних методів. Наприклад, дослідження показали, що простий акт миття рук з милом може попередити багато інфекційних хвороб. У інших випадках, лікування хвороби або контроль патогену може мати життєво важливе значення для запобігання його поширення на інших, наприклад, під час спалаху інфекційного захворювання або зараження продуктів харчування чи системи водопостачання.

Прикладами звичайних заходів громадського здоров'я є комунікаційні програми громадського здоров'я, програми вакцинації та роздавання презервативів. Такі та подібні заходи вносять значний вклад в здоров'я населення і збільшення тривалості життя.

Існує велика нерівність у доступі до охорони здоров'я та ініціатив у сфері охорони здоров'я між розвиненими країнами і країнами, що розвиваються. У останніх інфраструктура громадського охорони здоров'я все ще формується.

Управління громадським здоров'ям через місцеві системи охорони здоров'я та недержавні організації відіграє важливу роль у зусиллях по профілактиці хвороб у країнах, що розвиваються і в розвинених країнах. Всесвітня організація охорони здоров'я (ВООЗ) — міжнародне агентство, яке координує глобальні питання громадського здоров'я.

Більшість країн для реагування на внутрішні проблеми зі здоров'ям мають свої власні державні органи у сфері громадського здоров'я, які як правило називають міністерствами здоров'я. Наприклад у Канаді є Агенція з громадського здоров'я — національна агенція, що відповідає за громадське здоров'я, готовність до надзвичайних заходів та відповідь на них, контроль та попередження інфекційних та хронічних хвороб. В Україні є Центр громадського здоров'я при Міністерстві охорони здоров'я.

Програми громадського здоров'я

Більшість урядів визнають важливість програм охорони громадського здоров'я для зниження захворюваності, інвалідності, а також ефектів старіння та інших фізичних і психічних станів здоров'я, хоча громадське здоров'я в цілому отримує значно менше державного фінансування в порівнянні з медициною. Державні програми громадського здоров'я з проведення вакцинації

досягли успіхів у зміцненні здоров'я, у тому числі ліквідації віспи — хвороби, від якої людство страждало протягом тисяч років.

Всесвітня організація охорони здоров'я (ВООЗ) визначає основні функції програм громадського здоров'я, серед яких:

- забезпечення лідерства з питань, важливих для здоров'я, і участь у партнерствах, коли необхідні спільні дії;
- формування порядку денного наукових досліджень і стимулювання збору, освоєння і поширення цінних знань;
- встановлення норм і стандартів, сприяння та контроль за їх виконанням;
- формулювання етичних і заснованих на доказах варіантів політики;
- моніторинг ситуації та оцінка тенденцій в галузі охорони здоров'я.

Зокрема, програми нагляду у сфері громадського здоров'я можуть:

- слугувати системою раннього попередження про можливі надзвичайні ситуації у сфері громадського здоров'я;
- документувати вплив втручання або відслідковувати прогрес щодо зазначених цілей;
- здійснювати моніторинг та уточнення епідеміології проблем зі здоров'ям, що дозволяє визначати пріоритети, а також розробляти політики і стратегії в галузі охорони здоров'я;
- проводити діагностику, дослідження і моніторинг проблем зі здоров'ям і небезпек для здоров'я спільноти.

Наприклад, ВООЗ повідомляє, що щонайменше 220 мільйонів людей у світі хворіють на цукровий діабет.

Його частота швидко зростає, за розрахунками до 2030 року кількість смертей від діабету подвоїться.

У червні 2010 у редакційній статті медичного журналу «Ланцет» автори висунули думку: «Той факт, що цукровий діабет 2 типу - захворювання, якому у значній мірі можна запобігти, досягнуло пропорції епідемії — є припущенням системи громадського здоров'я». Ризик діабету 2 типу тісно пов'язаний із проблемою ожиріння. Оцінки ВООЗ вказують, що на глобальному рівні приблизно 1,5 мільярда дорослих людей мали надлишкову вагу в 2008 році і майже 43 мільйонів дітей у віці до п'яти років мали надлишкову вагу в 2010 році. Сполучені Штати попереду з 30,6 % населення із ожирінням. Слідом Мексика із 24,2 % і Велика Британія з 23 %. Колись це було проблемою країн з високим рівнем доходу, а зараз ожиріння зростає в країнах з низьким рівнем доходів, особливо в містах. Багато програм громадської охорони здоров'я в усі більшою мірою скеровують увагу і ресурси до проблеми ожиріння, з метою усунення основних причин. Серед методів попередження є передусім здорове харчування та фізичні вправи.

Деякі програми та напрямки, пов'язані з просуванням у сфері охорони здоров'я і профілактики, можуть бути суперечливими.

Одним із таких прикладів є програми по попередженню передачі ВІЛ через кампанії по безпечному сексу і програми обміну голочок. Іншим прикладом є контроль тютюнопаління. Зміна поведінки куріння вимагає довгострокових стратегій, на відміну від боротьби з інфекційними захворюваннями, яка зазвичай займає короткий період для відповідних ефектів. Багато країн здійснили великі ініціативи, щоб скоротити куріння, такі як збільшення податків і заборон на куріння в деяких або у всіх громадських місцях.

Так склалось історично, що інфекційні захворювання були на вершині глобального пріоритету в галузі охорони здоров'я. Неінфекційні захворювання і поведінкові фактори ризику, що їх зумовлюють, були на дні. Це, однак, змінюється, на що вказує проведення у вересні 2011 року Організацією Об'єднаних Націй першого спеціального саміту Генеральної Асамблеї з проблеми неінфекційних захворювань.

Багато проблем зі здоров'ям зумовлені неадекватною особистою поведінкою.

З точки зору еволюційної психології, шкідливим є надмірне споживання нових речовин, через активацію сформованої «системи винагороди» для таких речовин як: наркотики, тютюн, алкоголь, очищена сіль, жири та вуглеводи. Нові технології на кшталт сучасного транспорту

також приводять до зниження фізичної активності. Дослідження показують, що поведінку можна більш ефективно змінити, беручи до уваги еволюційні мотивації, а не лише надаючи інформацію про вплив на здоров'я. Тож широкому використанню мила та миттю рук для запобігання діареї набагато ефективніше можна сприяти, якщо пов'язувати відсутність його використання з емоціями огиди. Відраза — це вдосконалена система для запобігання контакту з речовинами, які поширюють інфекційні захворювання. Прикладами можуть бути фільми, у яких показано, як фекалії забруднюють їжу. В індустрії маркетингу вже давно відомо про важливість пов'язування продуктів з високим статусом і привабливістю для інших. У той же час було висловлено думку, що підкреслення шкідливих і небажаних наслідків куріння тютюну на інших осіб і введення заборони на куріння в громадських місцях, були особливо ефективними в зниженні куріння тютюну.

Області застосування в охороні здоров'я

Громадське здоров'я не лише поліпшує здоров'я населення шляхом реалізації специфічних заходів на популяційному рівні, але й виявляє та оцінює потреби населення у медичному забезпеченні, включаючи:

- оцінку поточних медичних послуг та визначення, чи вони відповідають цілям системи охорони здоров'я;
- з'ясування потреб відповідно до думки фахівців в області охорони здоров'я, представників громадськості та інших зацікавлених сторін;
- визначення найбільш доречних дій;
- врахування потреби в ресурсах для запропонованих дій та оцінка їх економічної ефективності;
- підтримку прийняття рішень у охороні здоров'я та плануванні медичних послуг, включаючи будь-які необхідні зміни.

У медико-соціальних дослідженнях **при оцінці здоров'я доцільно виділяти чотири рівні:**

перший рівень - здоров'я окремої людини - **індивідуальне** здоров'я;

другий рівень - здоров'я соціальних та етнічних груп - **групове** здоров'я;

третій рівень - здоров'я населення адміністративних територій - **регіональне** здоров'я ;

четвертий рівень - здоров'я популяції, суспільства в цілому - **громадське** здоров'я.

На думку експертів ВООЗ, в медичній статистиці під здоров'ям на індивідуальному рівні розуміється відсутність виявлених розладів і захворювань, а на популяційному рівні - процес зниження рівня смертності, захворюваності та інвалідності, а також підвищення оцінюваного рівня здоров'я.

Громадське здоров'я, на думку ВООЗ, слід розглядати як ресурс національної безпеки, засіб, що дозволяє людям жити благополучним, продуктивним і якісним життям.

Всі люди повинні мати доступ до необхідних для забезпечення здоров'я ресурсів.

Для оцінки індивідуального здоров'я використовується ряд дуже умовних показників: ресурси здоров'я, потенціал здоров'я і баланс здоров'я.

Ресурси здоров'я - це морфофункціональні і психологічні можливості організму змінювати баланс здоров'я в позитивну сторону. Підвищення ресурсів здоров'я забезпечується всіма заходами здорового способу життя (Харчування, фізичні навантаження тощо).

Потенціал здоров'я - це сукупність здібностей індивідуума адекватно реагувати на вплив зовнішніх чинників. Адекватність реакцій визначається станом компенсаторно-приспосувальних систем (нервової, ендокринної та ін) і механізмом психічної саморегуляції (психологічний захист і т.д.).

Баланс здоров'я - виражений стан рівноваги між потенціалом здоров'я і діючими на нього факторами.

На даний недостатньо показників, які об'єктивно відображали б кількість, якість і склад громадського здоров'я. У всьому світі ведеться пошук і розробка інтегральних показників та

індексів оцінки здоров'я населення.

Це пов'язано з рядом причин: по-перше, правильно зібрані і добре проаналізовані статистичні дані про здоров'я служать основою для державного та регіонального планування оздоровчих заходів, розробки організаційних форм і методів роботи органів та закладів охорони здоров'я, а також для контролю за ефективністю їх діяльності щодо збереження та зміцнення здоров'я населення;

по-друге, до інтегральних показників і індексів здоров'я населення пред'являються високі вимоги.

ВООЗ вважає, що ці показники повинні володіти такими якостями:

1. Доступність даних. Повинна існувати можливість для отримання необхідних даних без проведення складних спеціальних досліджень.
2. Повнота охоплення. Показник повинен бути отриманий з даних, що охоплюють все населення, для якого він призначений.
3. Якість. Національні (або територіальні) дані не повинні змінюватися в часі і просторі таким чином, щоб на показник чинився значний вплив.
4. Універсальність. Показник по можливості повинен бути відображенням групи факторів, які визначені і впливають на рівень здоров'я.
5. Простота розрахунку. Показник повинен розраховуватися якомога простішим способом, розрахунок не повинен бути дорогим.
6. Прийнятність (інтерпретованість). Показник повинен бути прийнятним, і повинні існувати прийнятні методи для розрахунку показника і його інтерпретації.
7. Відтворюваність. При використанні показника здоров'я різними фахівцями в різних умовах і в різний час результати повинні бути ідентичними.
8. Специфічність. Показник повинен відображати зміни тільки в тих явищах, вираженням яких він служить.
9. Чутливість. Показник здоров'я повинен бути чутливим до змін відповідних явищ.
10. Валідність. Показник повинен бути істинним вираженням факторів, мірою яких він є. Повинна бути створена певна форма незалежного та зовнішнього доведення цього факту.
11. Репрезентативність. Показник повинен бути представницьким при відображенні змін у здоров'ї окремих віково-статевих та інших контингентів населення, виділених для цілей управління.
12. Ієрархічність. Показник повинен конструюватися за єдиним принципом для різних ієрархічних рівнів, що виділяються в досліджуваній сукупності населення для врахованих захворювань, їх стадій і наслідків. Повинна існувати можливість його уніфікованої згортки і розгортки за складовими компонентами.
13. Цільова спроможність. Показник здоров'я повинен адекватно відображати цілі збереження і розвитку (поліпшення) здоров'я і стимулювати суспільство до пошуку найбільш ефективних шляхів досягнення цих цілей.

У медико-соціальних дослідженнях для кількісної оцінки групового, регіонального та громадського здоров'я у нас в країні традиційно прийнято використовувати такі індикатори:

1. Демографічні показники.
2. Захворюваність.
3. Інвалідність.
4. Фізичний розвиток.

В даний час багатьма дослідниками робляться спроби дати комплексну оцінку громадського здоров'я (кількісну і якісну) і навіть розробити спеціальні показники для його оцінки.

Наприклад, американські вчені, вивчаючи стан здоров'я американських індіанців, вивели індекс, який є лінійною функцією смертності та включає число днів, що пішли на амбулаторне та стаціонарне лікування. Потім, цей індекс був модифікований для оцінки впливу хвороб на різні групи населення.

Існує ще один підхід, який отримав широкий розвиток серед американських дослідників, -

модель **індексу статусу здоров'я** .

Основою концепції моделі індексу статусу здоров'я є подання здоров'я індивіда як безперервно змінюваної сукупності так званого миттєвого здоров'я у вигляді деякої величини, що приймає значення від оптимального самопочуття до максимальної хвороби (смерті).

Цей інтервал розділений на упорядкований безліч станів здоров'я - рух по інтервалу;

здоров'я населення - розподіл точок, що характеризують здоров'я людей на цьому інтервалі.

Одним з найбільш популярних є індекс, запропонований експертами Всесвітнього банку розвитку в звіті за 1993 рік для оцінки ефективності інвестицій в охорону здоров'я. У перекладі він звучить як «**глобальний тягар хвороб (ГТХ)**» і кількісно визначає втрати активного життя населення через хворобу. Одиниця, що використовується для вимірювання ГТХ, - рік життя з поправкою на непрацездатність.

У показнику ГТХ враховуються втрати в результаті передчасної смерті, яка визначається як різниця між фактичним віком на момент смерті, очікуваною тривалістю життя в цьому віці і втратою років здорового життя в результаті настання інвалідності.

Розрахунок ГТХ дозволяє оцінювати значення різних хвороб, обґрунтовувати пріоритети охорони здоров'я і порівнювати ефективність медичних заходів за рівнем витрат на рік життя без хвороб.

У документах ВООЗ неодноразово вказувалося, що здоров'я людей - якість соціальна, у зв'язку з чим для оцінки суспільного здоров'я ВООЗ рекомендує наступні показники:

1. Відрахування валового національного продукту на охорону здоров'я.
2. Доступність первинної медико-соціальної допомоги.
3. Охоплення населення медичною допомогою.
4. Рівень імунізації населення.
5. Ступінь обстеження вагітних кваліфікованим персоналом.
6. Стан харчування дітей.
7. Рівень дитячої смертності.
8. Середня тривалість майбутнього життя.
9. Гігієнічна грамотність населення.

Громадське здоров'я обумовлене комплексним впливом соціальних, поведінкових і біологічних факторів. Коли мова йде про соціальну обумовленість здоров'я, то мається на увазі першорядний за своїм значенням, а часом і вирішальний вплив на нього соціальних факторів ризику.

На відміну від різних клінічних дисциплін громадське здоров'я вивчає стан здоров'я не окремих індивідів, а людських колективів, соціальних груп і суспільства в цілому у зв'язку з умовами та способом життя. При цьому умови життя, виробничі відносини, як правило, є визначальними для стану здоров'я людей. Наприклад, соціально-економічні перетворення, науково - технічний прогрес, можуть принести суспільству певні блага, але одночасно можуть надавати і негативний вплив на його здоров'я.

Громадське здоров'я як наука - <http://ukrbukva.net/2372-Obshestvennoe-zdorov-e-kak-nauka.html>

Підручники онлайн:

<http://distance.dnu.dp.ua/ukr/nmmateriali/documents/osngromad.pdf>

http://hnpu.edu.ua/sites/default/files/files/Kaf_zdor_ta_korr_os/Zagalna_teorija_zdorovia_i_zdorviazberegennja.pdf

http://academy.gov.ua/NMKD/library_nadu/Biblioteka_Magistra/3b63646e-4026-4df2-826d-c561b5313180.pdf

<https://www.aup.com.ua/wp-content/uploads/2016/10/83de202b5258ab328fe463ccf730990f.pdf>

http://maup.com.ua/assets/files/lib/book/p06_13.pdf

Соціальна обумовленість здоров'я підтверджується численними медико-соціальними дослідженнями.

Наприклад, доведено, що передчасні пологи зустрічаються в 4 рази частіше у незаміжніх жінок, ніж у заміжніх; захворюваність на пневмонію дітей у неповних сім'ях в 4 рази вища, ніж

у повних. На захворюваність на рак легені впливають куріння, екологія, місце проживання і т.д. На відміну від безпосередніх причин захворювань (віруси, бактерії і т.д.), фактори ризику діють опосередковано, порушують стійкість механізмів регуляції, створюють несприятливий фон для виникнення і розвитку хвороб. Таким чином, для розвитку патологічного процесу крім фактора ризику, потрібна ще і дія конкретного причинного фактора.

Значна частина названих умов може бути змінена самим суспільством в залежності від його суспільно - політичної та економічної структури, причому вплив їх на здоров'я населення може бути як негативним, так і позитивним.

Отже, з соціально-гігієнічної точки зору, здоров'я населення можна характеризувати наступними основними даними:

- 1) станом і динамікою демографічних процесів: народжуваністю, смертністю, природним приростом населення та іншими показниками природного руху;
- 2) рівнем і характером захворюваності населення, а також інвалідності;
- 3) фізичним розвитком населення.

Вивчення і порівняння цих даних у різних суспільно-економічних умовах дозволяє не тільки судити про рівень громадського здоров'я населення, а й аналізувати соціальні умови і причини, що чинять вплив на нього.

По суті, вся практична і теоретична діяльність у галузі медицини повинна мати соціально-гігієнічну спрямованість, оскільки будь-яка медична наука містить певні соціально-гігієнічні аспекти.

Саме громадське здоров'я забезпечує соціально-гігієнічний компонент медичної науки та освіти, подібно до того, як фізіологія обґрунтовує їх фізіологічний напрям, що реалізовується на практиці багатьма медичними дисциплінами.

Перші спогади про основи громадського здоров'я можна зустріти в глибокій древності. Історія громадського здоров'я глибокими коренями переплітається з розвитком людства, та медицини. Перші ростки громадського здоров'я науково обґрунтовані можна знайти у вченнях Гіппократа та Авіценни. Гіппократа сьогодні сприймають, як першого лікаря, який відкинув забобони про надприродне походження хвороб, пов'язуючи їх з дією зовнішніх чинників, дієти та шкідливих звичок. Він відокремив медицину в окрему науку від релігії. «До важливих положень вчення Гіппократа належать вимоги чистоти (для пацієнтів і лікарів), помірність в їжі і питві, можливість надати природі вести своє лікування, жити там де чисте повітря».

З більше ніж 450 трактатів Ібн Сіні (Авіценна) 40 було присвячено медицині. Найвідомішими роботами є «Книга зцілення», обширна філософська і наукова енциклопедія та «Канон лікарської науки», який був основним підручником для вивчення медицини у багатьох середньовічних університетах. Він був лікарем і візирем правителів середньоазіатських держав тих часів. Авіценна також використовував елементи санітарії і гієни в профілактиці і лікуванні хвороб.

За класичним визначенням Уінслоу (1920), "охорона громадського здоров'я - це наука і мистецтво запобігання хворобі, подовження життя і охорони здоров'я, забезпечення стану оптимальної життєдіяльності за рахунок організованих зусиль суспільства за такими напрямками:

- оздоровлення навколишнього середовища, санітарний контроль;
- контроль масових інфекцій;
- просвіта населення з питань здоров'я і гігієни;
- організація медичної допомоги і догляду, рання діагностика небезпечних хвороб і запобігання їм, розвиток соціальних послуг, забезпечення кожному гідного рівня життя для підтримки здоров'я, розподіл соціальних благ таким чином, щоб кожний громадянин зміг реалізувати своє право на здоров'я і довголіття".

Як бачимо, частина напрямів перебуває поза компетенцією та можливостями безпосередньо системи охорони здоров'я, тому бажано було б сфокусувати увагу на її ролі і місці, і особливо державного управління охороною здоров'я, у формуванні і збереженні громадського здоров'я і,

відповідно, свого внеску у забезпечення національної безпеки держави

Визначення здоров'я, Всесвітньою організацією охорони здоров'я (ВООЗ): «Здоров'я є станом повного фізичного, духовного і соціального благополуччя, а не тільки відсутністю хвороб і фізичних дефектів».

Згідно зі ст. 27 Конституції України кожна людина має право на життя і здоров'я, і, визнаючи це, держава забезпечує його захист через охорону здоров'я. Основи законодавства України про охорону здоров'я визначають спільну відповідальність за рівень здоров'я (як сучасного, так і прийдешніх поколінь) суспільства і держави, розглядаючи охорону здоров'я як комплекс міжгалузевих дій, які забезпечують здорові і безпечні умови життя (що включає в себе підтримання необхідного для здоров'я життєвого рівня населення, забезпечення санітарно-епідеміологічного благополуччя, сприятливих умов праці, навчання, побуту і відпочинку, сприяння здоровому способу життя), надання лікувально-профілактичної допомоги та ін.

Статтею 4 Основ законодавства України про охорону здоров'я визнання охорони здоров'я пріоритетним напрямом діяльності суспільства і держави, одним із головних чинників виживання та розвитку народу України названо першим із основних принципів охорони здоров'я в Україні.

Безперечно, сучасна криза в охороні здоров'я становить істотну загрозу національній безпеці держави. Системна криза в охороні здоров'я безпосередньо впливає на національну безпеку держави через неспроможність практично всіх складових галузі здійснювати адекватну діяльність, спрямовану на збереження і укріплення здоров'я населення України, відповідати потребам її громадян. Сучасна система охорони здоров'я, яка сформувалася в Україні, спрямована передусім на надання медичної допомоги людям, які вже мають порушення здоров'я, і практично не виконує такої функції, як охорона наявного здоров'я та профілактика захворювань.

Під системою охорони здоров'я мають на увазі сукупність усіх державних і приватних організацій, установ, структур і ресурсів, призначення яких - покращувати, зберігати або відновлювати здоров'я людей. Крім надання суспільних та індивідуальних послуг, системи ОЗ справляють вплив на політику і діяльність інших секторів з тим, щоб у них приділялась необхідна увага соціальним, економічним і екологічним детермінантам здоров'я.

Ще 2009 року Національною академією державного управління при Президентові України видано монографію

«Громадське здоров'я як чинник національної безпеки», автор – Рингач Н. О.

Здійснено аналіз громадського здоров'я як чинника національної безпеки України, розроблено і обґрунтовано теоретико-методологічні засади удосконалення державного управління у сфері охорони громадського здоров'я як складової системи національної безпеки. За результатами дослідження отримано сукупність наукових та практичних результатів, спрямованих на вдосконалення механізмів управління охороною громадського здоров'я, що мають на меті збереження людського капіталу шляхом мінімізації ризиків для національної безпеки, пов'язаних зі здоров'ям.

http://academy.gov.ua/NMKD/library_nadu/Monografii/eb888b29-b062-4a77-bb62-ab02e68a21e5.pdf

Водночас, автор монографії акцентує на «демографічному чиннику як елементі національної безпеки».

Як зазначив директор Європейського регіонального бюро Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ) Marc Danzon (2008), "здоров'я - це право кожної людини, і його цінність не підлягає сумніву. Інвестування у здоров'я відповідає інтересам кожного уряду, адже покращання здоров'я населення суттєво сприяє підвищенню добробуту всієї нації".

Згідно з Талліннською хартією "Системи охорони здоров'я для здоров'я та добробуту" саме міністерства охорони здоров'я мають сприяти всебічному відображенню інтересів охорони здоров'я в політиці, що реалізується в усіх сферах, з метою максимально можливого

покращання здоров'я людей.

30 листопада 2016 року Кабінет Міністрів України – дав старт створенню системи ГРОМАДСЬКОГО ЗДОРОВ'Я в Україні, розпорядженням № 1002-р від 30.11.2016р.

ухваливши Концепцію громадського здоров'я - у рамках Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом з другої.

(детальніше - <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1002-2016-%D1%80#Text>)

*** Створення оптимальних умов для реалізації потенціалу кожної особи впродовж всього життя, * досягнення європейських стандартів якості життя та * благополуччя населення – є одними із основних завдань, визначених Стратегією сталого розвитку “Україна - 2020”, схваленою Указом Президента України від 12 січня 2015 р. № 5, та частиною зобов'язань у рамках Угоди.**

Вперше на рівні держави ставиться пріоритет на профілактиці, тобто на попередженні хвороб, а не лише на лікуванні.

В ухваленій Урядом Концепції розвитку системи громадського здоров'я в Україні закладені засади переорієнтації фокусу системи охорони здоров'я від політики лікування до політики зміцнення та збереження здоров'я і попередження захворювань.

<https://www.youtube.com/watch?v=TbHL3MtYFGY>

8 грудня доктор Уляна Супрун, в.о. міністра охорони здоров'я України, та доктор Оксана Сивак, заступник міністра з питань євроінтеграції, провели публічну консультацію з громадськістю та експертами щодо розвитку системи громадського здоров'я.

<https://www.youtube.com/watch?v=-mCUK79Afb8>

За роки незалежності поодинокі заходи щодо реформування системи охорони здоров'я тільки поглибили кризу профілактичної медицини. Причинами критичної ситуації, яка склалася із станом здоров'я населення, є соціально-економічна криза, несприятлива екологічна ситуація, високий рівень поширеності тютюнокуріння, вживання алкоголю та наркотичних засобів, недостатні фізичні навантаження, нездорове харчування, а також військова агресія Російської Федерації на сході України.

З огляду на зазначене нагальною потребою є проведення комплексної реформи системи охорони здоров'я, включаючи сферу громадського здоров'я.

У цій Концепції термін “громадське здоров'я” вживається у визначеному Всесвітньою організацією охорони здоров'я значенні.

Громадське здоров'я (визначення ВООЗ) – це наука та практика попередження захворювань, збільшення тривалості життя і зміцнення здоров'я шляхом організованих зусиль суспільства.

19 червня 2018 року МОЗ України оприлюднило для громадського обговорення проект закону «Про систему громадського здоров'я»

<https://moz.gov.ua/article/public-discussions-archive/proekt-zakonu-ukraini-pro-sistemu-gromadskogo-zdorovja>

Цей законопроект є наступним етапом системних змін, які МОЗ України запроваджує у сфері охорони здоров'я. Мета закону – збереження здоров'я, запобігання хворобам та збільшення тривалості життя українців.

Попри наявність значної кількості нормативно-правових актів, які регулюють відносини у сфері забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя, охорони здоров'я, охорони навколишнього природного середовища та в інших сферах, які стосуються громадського здоров'я, в Україні відсутня єдина нормативно визначена система громадського здоров'я, спроможна реагувати на виклики, пов'язані з проблемами здоров'я і благополуччя населення.

На виконання Концепції розвитку системи громадського здоров'я КМУ від 30 листопада 2016 р. та з метою комплексного врегулювання окреслених проблемних питань у сфері громадського здоров'я розроблено цей Законопроект.

Законопроект також вносить зміни до значної кількості законодавчих актів, серед яких слід

виокремити викладення в новій редакції Закону України «Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення»

<https://www.umj.com.ua/article/126457/sistema-gromadskogo-zdorov-ya-moz-ukrayini-rozrobilo-zakonoproekt>

Сучасна система охорони здоров'я, яка сформувалася в Україні, спрямована передусім на надання медичної допомоги людям, які вже мають порушення здоров'я, і практично не виконує такої функції, як охорона наявного здоров'я та профілактика захворювань.

За висловом англійського філософа Френсіса Бекона, перший обов'язок медицини - зберігати здоров'я, а лікування хвороб поступається йому, залишаючись другим.

Потрібна розробка нової, адекватної сучасним соціально-економічним умовам стратегії охорони і покращення здоров'я населення, спрямованої передусім на формування в суспільстві культури здоров'я, і роль державного управління у процесі реформування важко переоцінити.

25 листопада 2019 року МОЗ України разом з Центром громадського здоров'я презентувало нову бюджетну програму та новий закон у сфері громадського здоров'я міжнародним партнерам – Всесвітній організації охорони здоров'я, Європейській комісії, консалтинговій компанії «Джі-Еф-Ей Консалтинг Груп ГмбХ», Посольству США в Україні – під час засідання Координаційної ради Міністерства охорони здоров'я України з питань розвитку системи громадського здоров'я.

<https://moz.gov.ua/article/news/gromadske-zdorov%e2%80%99ja-kroki-moz-ukraini-dlja-zdorov%e2%80%99ja-ukrainciv>

Європейські партнери презентували новий проєкт міжнародної технічної допомоги. ВООЗ та Центр контролю та профілактики захворювань (CDC) надаватимуть експертну та технічну підтримку всім ініціативам міністерства у зазначених напрямках.

<https://phc.org.ua/news/moz-ukraini-oprilyudnilo-dlya-gromadskogo-obgovorennya-proekt-zakonu-pro-sistemu-gromadskogo>

Брифінг 2016. - <https://www.youtube.com/watch?v=jgeEcJ8y1fw>

1. ЩО ТАКЕ ГРОМАДСЬКЕ ЗДОРОВ'Я?

Часто чуємо не розуміння, що таке громадське здоров'я. Люди вважають, що це щось принципово нове.

Громадське здоров'я (визначення ВООЗ) – це наука та практика попередження захворювань, збільшення тривалості життя і зміцнення здоров'я шляхом організованих зусиль суспільства.

Люди бережуть своє здоров'я, менше хворіють, живуть довше, але при цьому пізніше потребують суттєвої медичної допомоги.

2. ЧОМУ ЦЕ ВАЖЛИВО?

Україна суттєво відстає від сусідніх держав за показниками очікуваної тривалості життя.

Для Європейського регіону цей показник становить 77.51, для країн ЄС – 80.87, України – 71.44. У той же час: для Польщі – 77.89, Литви – 74.79, Словаччини – 77.07.

Наразі в Україні найвищі у Європі рівні смертності від серцево-судинних захворювань та мультирезистентного туберкульозу. На долю України припадає 25% смертей від СНІДу в країнах Східної Європи та Центральної Азії.

3. ПРІОРИТЕТИ РОЗВИТКУ СИСТЕМИ PUBLIC HEALTH

Система громадського здоров'я, як основа профілактичної медицини, повинна втілювати основні системні заходи та бути спрямованою на збереження здоров'я населення і відповідно зменшувати потребу у витратах на медичне обслуговування.

Принцип пріоритетності здоров'я в усіх сферах життя реалізовуватиметься у законі про громадське здоров'я, розробка якого – наступна задача.

4. ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ, ЯКІ МАЮТЬ БУТИ ВИРІШЕНІ У ЦЬЙ СФЕРІ

Проблема перша: **масштабний тягар хронічних неінфекційних захворювань**

Неінфекційні захворювання (діабет, рак, серцево-судинні захворювання, хронічні хвороби органів дихання) зумовлюють понад 2/3 загальної захворюваності та близько 86% смертей в

Україні.

Основними передумовами високого рівня захворюваності є такі фактори ризику, як тютюнопаління, зайва вага, брак фізичного навантаження та надмірне вживання алкоголю. Без негайних дій Україна може втратити наступне покоління через високі рівні смертності від хронічних неінфекційних захворювань.

Проблема друга: **критичні рівні охоплення вакцинацією**

В Україні катастрофічно знизився рівень охоплення дітей вакцинацією, який до 2008 року перевищував 95% з усіх дитячих інфекцій, керованих засобами специфічної профілактики.

Проблема третя: **ВІЛ-інфекція/СНІД та туберкульоз**

Україна залишається країною з високим рівнем поширення ВІЛ-інфекції та однією з п'яти країн з найвищим рівнем захворюваності на мультирезистентний туберкульоз у Східній Європі та Центральній Азії.

Проблема четверта: **неготовність існуючої системи біологічної безпеки країни до відповіді на сучасні виклики**

Наявна лабораторна база не готова виявляти та ідентифікувати нові для країни особливо небезпечні інфекційні хвороби (наприклад, лихоманки Ебола, Марбург та Денге, пташиний грип, вірус Зіка тощо) та реагувати на можливі терористичні акти з використанням природних або генетично модифікованих патогенних мікроорганізмів та вірусів (біотероризм).

Проблема п'ята: **безпека крові**

Служба крові в Україні децентралізована і характеризується нестачею важливих ресурсів: фінансових, матеріально-технічних, кадрових. У результаті громадяни не мають рівного та своєчасного доступу до якісних та безпечних компонентів донорської крові у необхідній кількості.

5. ЩО ВЖЕ ЗРОБЛЕНО?

- Розробили та ухвалили «Концепцію розвитку системи громадського здоров'я в Україні» (30.11.2016 прийнято Урядом).
- Розробили проект розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення стратегії розвитку національної системи крові».
- Створили державну установу «Центр громадського здоров'я Міністерства охорони здоров'я України» та обрали (за результатами відкритого конкурсу) генерального директора.
- Передали майнові комплекси лабораторних центрів Державної санітарно-епідеміологічної служби України до Міністерства охорони здоров'я, проводиться їх аудит та оптимізація.
- Провели пілотування електронної інформаційної системи спостереження за захворюваннями. До впровадження проекту залучили Київську, Львівську, Одеську, Дніпропетровську області та місто Київ.

6. ЩО ЗМІНИТЬСЯ ІЗ ВПРОВАДЖЕННЯМ КОНЦЕПЦІЇ ГРОМАДСЬКОГО ЗДОРОВ'Я?

Ми хочемо побудувати систему, яка змінить не тільки державні підходи, а й свідомість кожної людини.

Для цього поширюватимемо знання та правдиву інформацію, наприклад, про продукти, які вони споживають, повітря, яким дихають, водойми, де відпочивають, і медичні послуги, які потрібні щоб зберегти здоров'я.

Для сімейних лікарів буде вибудована система стимулів, щоб зацікавити їх проводити профілактичну роботу: активно проводити раннє виявлення хвороб, агітувати за грудне вигодовування та проведення щеплень, відмову від паління та надмірне вживання алкоголю.

7. ЯК ВИМІРЮЄТЬСЯ ЕФЕКТИВНІСТЬ СИСТЕМИ PUBLIC HEALTH?

Оцінити успішність системи громадського здоров'я дозволить аналіз низки соціально-економічних показників. Це системний аналіз демографічних показників, рівнів захворюваності, інвалідизації населення, фізичного розвитку. Системні зміни дадуть змогу оцінити ефективність не одразу. Це тривалий процес.

8. ЧОГО МИ ХОЧЕМО ДОСЯГНУТИ?

У середньостроковій перспективі – функціонування нової моделі системи громадського

здоров'я, яка орієнтована на збереження та зміцнення здоров'я, збільшення тривалості та покращення якості життя, попередження захворювань, продовження активного та працездатного віку та, як результат, зменшення економічного навантаження на бюджет охорони здоров'я.

До кінця 2017 року – гармонізації законодавчої і нормативно-правової бази в сфері громадського здоров'я з європейським законодавством; поєднання принципів централізації та децентралізації через передачу окремо визначених функцій у сфері громадського здоров'я та ресурсів органам місцевого самоврядування; впровадження автоматизованої системи обліку в службі крові та створення єдиного національного реєстру донорів крові; запуск оновлених спеціальних мобільних протиепідемічних бригад.

9. ФІНАНСУВАННЯ: ДЕ БРАТИ КОШТИ І СКІЛЬКИ ПОТРІБНО?

Нині підраховано, що наявні державні видатки покривають лише менше половини всіх витрат на охорону здоров'я, а решту доплачують пацієнти.

Для раціонального використання наявних ресурсів Міністерство охорони здоров'я задекларувало початок реформи фінансування системи охорони здоров'я України. При цьому розуміємо, що не вкладаючи у профілактику, обсяги фінансування на медичну допомогу будуть лише збільшуватись.

Фінансування системи громадського здоров'я здійснюється за рахунок державного та місцевих бюджетів, фондів медичного страхування, міжнародної технічної допомоги, благодійних фондів та будь-яких інших джерел, не заборонених законодавством, включно за рахунок оплати робіт, що представляють собою втручання (послуги) в сфері громадського здоров'я.

Передбачена можливість залучення додаткових коштів за рахунок джерел, не заборонених законодавством.

10. ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ ТА ГРОМАДСЬКЕ ЗДОРОВ'Я

Нова система громадського здоров'я будується за принципами децентралізації та субсидіарності.

Координатором та технічним лідером програм та проектів у цій сфері стає Центр громадського здоров'я Міністерства охорони здоров'я, який матиме доступ до медичної статистичної інформації, здійснюватиме обробку баз даних, готуватиме науково обґрунтовані рішення та аналітику у сфері громадського здоров'я.

Реалізацію політики у сфері громадського здоров'я на регіональному рівні здійснюватимуть органи місцевого самоврядування через обласні центри громадського здоров'я та мережу первинної медико-санітарної допомоги, методологічну допомогу яким буде надавати національний центр громадського здоров'я.

Для зменшення впливу неінфекційних захворювань впроваджується підхід, коли людина сама обирає заходи, спрямовані на зміцнення свого здоров'я. Це дозволить очікувати і вимагати від органів місцевого самоврядування прийняття відповідних рішень.

Зокрема, при реалізації інфраструктурних проектів: розвиватимуть паркові зони, будуватимуть велосипедні доріжки, створюватимуть умови для здорового способу життя.

Аналізуючи та вивчаючи документи, щодо громадського здоров'я, багато науковців та фахівців сходяться на тому, що **основні функції установ громадського здоров'я можна звести до 10 напрямків:**

1. Епіднадгляд та оцінювання стану здоров'я і благополуччя населення. Інструменти та засоби, що використовуються для моніторингу стану здоров'я населення, основні стандарти діяльності та пріоритети. система звітності. Фінансування, трудові ресурси, надання послуг споживачам.
2. Моніторинг та реагування на небезпеки для здоров'я і під час надзвичайних ситуацій у сфері охорони здоров'я. Системи і процедури для забезпечення готовності та реагування на надзвичайні події у сфері громадського здоров'я. Також ця функція стосується реалізації ММСП.
3. Захист здоров'я, у тому числі забезпечення безпеки навколишнього середовища, праці, харчових продуктів тощо. Ця функція охоплює питання оцінювання ризиків, їхнього

управління та комунікації, що необхідно для гарантування безпеки довкілля, праці та безпечності харчових продуктів.

4. Зміцнення здоров'я, вплив на соціальні детермінанти та скорочення нерівності за показниками здоров'я. Розглядають чотири основні чинники ризику неінфекційних захворювань (тютюн, алкоголь, харчування та фізична активність).

5. Профілактика хвороб, раннє їх виявлення. Ця функція фокусується на послугах охорони здоров'я переважно в рамках системи охорони здоров'я. До неї належать профілактика захворювань, їх раннє виявлення та надання допомоги пацієнтам щодо управління хворобами та збереження максимальної якості життя.

6. Забезпечення стратегічного управління в інтересах здоров'я та добробуту. Процес стратегічного планування, за участі усіх зацікавлених сторін.

7. Забезпечення сфери громадського здоров'я кваліфікованими кадрами в достатній кількості.

8. Забезпечення функціонування та доцільність існування організаційних структур і фінансування та стимулювання у системі громадського здоров'я, які повинні забезпечувати виконання оперативних функцій

9. Інформаційно-роз'яснювальна діяльність (адвокація), комунікація та соціальна мобілізація в інтересах здоров'я. Спрямована на поліпшення рівня санітарної грамотності. Комунікація для підвищення здатності отримувати, розуміти та використовувати інформацію, захисту політики охорони здоров'я та підвищення рівня добробуту, якості життя та здоров'я громадян.

10. Сприяння розвитку досліджень у сфері охорони здоров'я для наукового обґрунтування відповідної політики і практики.

Основною аргументацією на користь реформування профілактичної медицини в Україні спрямоване на переорієнтацію від санітарного нагляду і боротьби з інфекціями до здійснення профілактичних заходів більше просвітницького спрямування - пропаганда здорового способу життя.

Міністерство охорони здоров'я України створило **Центр громадського здоров'я** –

<https://phc.org.ua/>

<https://www.facebook.com/phc.org.ua>

- заклад охорони здоров'я, що відповідає за збереження та зміцнення здоров'я населення, соціально-гігієнічний моніторинг захворювань, епідеміологічний нагляд і біологічну безпеку, групову та популяційну профілактику захворюваності, боротьбу з епідеміями та стратегічне управління у сфері громадського здоров'я.

<https://phc.org.ua/sites/default/files/users/user90/604.pdf>

Поява спеціальності «Громадське здоров'я» в Україні викликана необхідністю проведення медичної реформи, розбудови національної системи громадського здоров'я за принципом «охорона здоров'я в усіх політиках держави» та підготовки нових кадрів у сфері міжсекторального управління. <https://www.youtube.com/watch?v=vbxbJMUzRZM>

Громадське здоров'я – надзвичайно важливий фах, який спрямований на забезпечення життєдіяльності суспільства в умовах сучасної екологічної ситуації. Професія надзвичайно перспективна та ґрунтується на новітніх досягненнях світової медицини. Розвиток інноваційних технологій, таких як гена інженерія, біотехнології з приставкою нано-, молекулярна біологія, діагностика захворювань на ранніх стадіях, створення імплантів, штучних органів та кінцівок дозволяє відкривати нові горизонти у сфері охорони громадського здоров'я. Існують перспективи створення штучного інтелекту, який допоможе у режимі он-лайн консультувати хворих з високим ступенем достовірності. Відповідно до такого сплеску інноваційних методів діагностики та лікування, у світі існує великий попит на фахівців у цій сфері.

Такі спеціалісти повинні володіти навиками промоції здоров'я, формулювати та вирішувати гострі питання у сфері суспільного життя та здоров'я.

Опис професії

Заклади охорони здоров'я в умовах постійного впровадження інноваційних технологій

потребують кваліфікованих працівників, які не лише розуміються в області медицини, а й володіють знаннями про новітні підходи вирішення гострих питань. Фахівець з громадського здоров'я повинен вміти аналізувати стан фізичного та психічного здоров'я окремого індивіду, групи людей і населення цілої країни. Це людина, яка займається промоцією здорового способу життя, охороною довкілля, слідкує за екологічною ситуацією, запобігає травматизму на роботі, під час навчання та відпочинку.

Для фахівця цієї сфери важливо пропагувати дбайливе ставлення до навколишнього середовища, вести активний спосіб життя. Важливими є комунікативні навички, здатність систематизувати та аналізувати інформацію, розумітися у захворюваннях та симптомах, діяти в екстрених ситуаціях та швидко приймати рішення.

Навчання забезпечує оволодіння професійними знаннями та вміннями здійснювати адміністративно-управлінську, аналітичну, експертно-консультативну, санітарно-просвітницьку, протиепідемічну, комунікативну діяльність, засвоєння знань з особливостей та закономірностей формування здоров'я населення, методів його моніторингу, аналізу та оцінки, а також факторів, що на нього впливають, принципів та функцій системи охорони здоров'я, основ політики в охороні здоров'я та соціальної політики, економіки охорони здоров'я, теорії управління, засад та функцій громадської охорони здоров'я, профілактики, набуття вмінь застосування технологій управління та організації роботи у сфері громадського здоров'я.

Після закінчення навчання випускники отримують спеціальність «магістр громадського здоров'я» і зможуть працювати на різних рівнях управління охороною здоров'я, обіймати посади керівників, заступників та працівників структурних підрозділів органів управління охороною здоров'я державних адміністрацій та органів місцевого самоврядування, закладів охорони здоров'я, їх структурних підрозділів, працівників Центру громадського здоров'я та його регіональних підрозділів, Державної служби України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів, Державної служби України з питань праці тощо.

Нині існує великий попит на магістрів у галузі «Охорона здоров'я» зі спеціальності «Громадське здоров'я» серед працедавців.

Кваліфікація випускника – МАГІСТР ГРОМАДСЬКОГО ЗДОРОВ'Я – дозволяє займати цілу низку відповідних первинних посад: » Молодший науковий співробітник (гігієна, епідеміологія, біологія, екологія) » Менеджер (управитель) з громадської охорони здоров'я » Менеджер (управитель) із страхування » Менеджери (управителі) в допоміжній діяльності у сфері страхування » Епідеміолог » Державний експерт » Консультант (в апараті органів державної влади, виконкому) » Помічник-консультант народного депутата України » Радник (органи державної влади) » Спеціаліст державної служби

Перспективи працевлаштування

Спеціаліст із публічного здоров'я може працювати не лише у сфері охорони здоров'я. Серед можливих професій розрізняють і такі, як:

- Асистент у медичній установі;
- Фахівець із гігієни;
- На підприємствах, в організаціях та установах у якості помічника керівника;
- Соціальний працівник;
- Консультант з питань епідеміології;
- Спеціаліст з санітарної освіти та трудової адаптації;
- Інструктор з фізичної підготовки та реабілітації;
- Помічник реабілітолога;
- Фахівець з інклюзивної освіти
- Тьютор для роботи з дітьми з особливими потребами;
- Валеолог;
- Дезінфектор;
- Спеціаліст із медичного страхування;
- Експерт з екологічних та техногенних питань;

- Інспектор з хімічного та радіаційного захисту;
- Викладач охорони здоров'я.

Обов'язки

Фахівець із публічного здоров'я володіє глибокими знаннями у сфері охорони громадського здоров'я та буде виконувати наступні обов'язки, в залежності від займаної посади:

- Оцінка стану здоров'я окремої людини, групи людей, колективу, соціальної групи та суспільства в залежності від обставин та умов життя;
- Проведення моніторингу та реагування на різноманітні небезпеки для стану здоров'я суспільства, особливо в умовах надзвичайних ситуацій;
- Захист навколишнього середовища, умов навчання та праці, контроль за харчовими продуктами, способами відпочинку;
- Розробка методів та заходів охорони громадського здоров'я у країні, пропагування здорового способу життя;
- Аналіз фізичного на психічного стану здоров'я;
- Проведення профілактичних заходів з охорони здоров'я;
- Проведення заходів щодо уникнення травматизму, спалахів інфекцій;
- Правова підтримка, консультації, управління та економічний аспект у питаннях охорони здоров'я;
- Встановлення комунікації в суспільстві у питаннях охорони здоров'я та навколишнього середовища.

Як стати фахівцем з публічного здоров'я

Так як професія має відмінні риси від сфери роботи звичайного медика, освіта повинна бути теж відповідною. В українських та іноземних ВНЗ існують навчальні спеціальності за освітніми напрямками бакалавра та магістра «Публічне здоров'я» та «Громадське здоров'я», «Охорона здоров'я», «Епідеміологія та біостатистика», «Промоція здоров'я».

Після отримання звання «спеціаліст» (рівень магістра) є можливість стажуватися у Державній установі «Інститут громадського здоров'я ім. О.М. Марзєєва Академії медичних наук України».

Громадське здоров'я — спеціальність рівня «магістр»

Стандарт вищої освіти України за спеціальністю «Громадське здоров'я» для другого (магістерського) рівня вищої освіти, затверджений і введений в дію наказом Міністерства освіти і науки № 1383 від 12 грудня 2018 року.

Згідно із наказом МОН, затверджено стандарт вищої освіти за спеціальністю 229 «Громадське здоров'я» для бакалаврського рівня.

Стандарт є рамковим документом, у якому визначено обов'язкові вимоги до змісту і результатів освітньої діяльності закладів вищої освіти, що готують фахівців сфери громадського здоров'я.

Перелік спеціальних компетенцій та результатів навчання відповідає міжнародним нормам, зокрема фаховим вимогам від Європейської асоціації громадського здоров'я, і потребам сфери громадського здоров'я України.

Розробкою документа займалися зокрема і фахівці **Центру громадського здоров'я України**.
<https://phc.org.ua/>

Стандарт вищої освіти вступить у дію з 2020–2021 навчального року.

Найближчим часом планується завершити розробку й затвердити стандарти для третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти – PhD, за яким готуватимуть фахівців сфери громадського здоров'я.

«Залишається невирішеним питання працевлаштування таких фахівців у структурах державної

системи громадського здоров'я. Тому в перспективі є потреба чітко розмежувати завдання та обов'язки випускників бакалаврського та магістерського рівня у сфері громадського здоров'я, — пояснив Ігор Кузін, в.о. генерального директора Центру громадського здоров'я України. — Цим ми посилимо кадровий резерв галузі».

Детальніше ознайомитися із наказом Міністерства освіти і науки України від 4 серпня 2020 р. № 1000 «Про затвердження стандарту вищої освіти за спеціальністю 229 «Громадське здоров'я» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти» можна тут:

<https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/12/21/229-gromadske-zdorovya-magistr.pdf>

Мета освітньої програми 229 «Громадське здоров'я» – підготовка молодих перспективних спеціалістів на перетині галузей менеджменту, економіки та охорони здоров'я, готових успішно розпочати кар'єру у медичних закладах, міжнародних проектах, недержавних організаціях чи урядових структурах галузі охорони здоров'я.

СФЕРА ЗАСТОСУВАННЯ ОТРИМАНИХ НАВИЧОК

Об'єкти професійної діяльності випускника

Здоров'я населення, детермінанти, що на нього впливають.

Організаційна, управлінська, експертна, контрольно-аналітична, проектна, науково-дослідна діяльність у сфері громадського здоров'я та промоції здоров'я.

Цілі навчання

Підготовка фахівців, здатних розв'язувати складні задачі і проблеми у галузі громадського здоров'я або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог.

Теоретичний зміст предметної області

Концепції, закономірності, принципи, поняття, які спрямовані на оцінку стану здоров'я, захист та промоцію здоров'я, моніторинг загроз для громадського здоров'я, профілактику захворювань, збереження та зміцнення здоров'я та соціального благополуччя населення в цілому.

Методи, методики та технології (якими має оволодіти здобувач вищої освіти для застосовування на практиці)

Епідеміологічний, демографічний, статистичний, соціологічний, медико-статистичний, медико-географічний, соціально-психологічний, експертних оцінок, структурно-логічного аналізу, економічного аналізу, моделювання, методи кількісних і якісних досліджень.

Інструменти та обладнання (об'єкти/предмети, пристрої та прилади, які здобувач вчиться застосовувати і використовувати)

Сучасні інформаційно-технічні засоби навчання; програмні продукти, що застосовуються у сфері громадського здоров'я.

ОБСЯГ ОСВІТНЬОЇ ПРОГРАМИ

Для магістра спеціальності 229 «Громадське здоров'я» на базі першого (бакалаврського) рівня обсяг освітньо-наукової та освітньо-професійної програм становить 120 кредитів ЄКТС. Мінімум 50 % обсягу освітньої програми має бути спрямовано на здобуття загальних та спеціальних (фахових) компетентностей, що визначені цим Стандартом.

ПЕРЕЛІК КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ВИПУСКНИКА

Інтегральні компетентності

Здатність розв'язувати складні задачі і проблеми у галузі громадського здоров'я або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог

Загальні компетентності

Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

Здатність спілкуватися іноземною мовою.

Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.

Здатність проведення досліджень на відповідному рівні.

Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності).

Здатність працювати в міжнародному контексті.

Здатність приймати обґрунтовані рішення.

Здатність розробляти та управляти проектами.

Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.

Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

Здатність усвідомлювати рівні можливості та гендерні проблеми.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності

Здатність оцінювати, інтерпретувати, порівнювати та прогнозувати основні показники громадського здоров'я.

Здатність визначати пріоритети і проводити оцінку потреб сфери громадського здоров'я у конкретній ситуації.

Здатність розробляти варіанти стратегій, політик та визначати окремі інтервенції, спрямовані на збереження та зміцнення здоров'я населення, та оцінювати їх ефективність.

Здатність аналізувати вплив різних детермінант на здоров'я населення та обґрунтовувати відповідні заходи з їх попередження.

Здатність оцінювати ризики та обґрунтовувати доцільні дії у відповідь на надзвичайні ситуації в сфері громадського здоров'я.

Здатність аналізувати стратегії, політики та інтервенції в сфері громадського здоров'я та пропонувати заходи щодо підвищення ефективності використання наявних коштів.

Здатність створювати команду для діяльності у сфері громадського здоров'я і забезпечувати її ефективну роботу.

Здатність розробляти проекти надання послуг громадського здоров'я та профілактики (первинної, вторинної та третинної) захворювань, промоції здоров'я, та забезпечувати їх реалізацію.

Здатність розробляти заходи з адвокації, комунікації та соціальної мобілізації у сфері громадського здоров'я.

Здатність використовувати етичні принципи та норми права при плануванні досліджень, збиранні інформації та її використанні.

Здатність застосовувати різні методики, стратегії та моделі викладання громадського здоров'я.

Здатність застосовувати наукові підходи щодо планування дизайну досліджень, збору даних, розповсюдження та використання результатів наукових досліджень у сфері громадського здоров'я.

Додатково для освітньо-наукових програм:

Здатність здійснювати, презентувати, організовувати наукові дослідження та обирати для цього відповідні дизайни досліджень.

Здатність ефективно й компетентно брати участь у різних формах наукової комунікації (конференції, круглі столи, дискусії, наукові публікації) в галузі громадського здоров'я.

НОРМАТИВНИЙ ЗМІСТ ПІДГОТОВКИ

Оцінювати основні демографічні та епідеміологічні показники, значення і тенденції зміни основних детермінант, що чинять вплив на здоров'я у розрізі різних груп населення в Україні, Європейському регіоні та світі, застосовувати основні поняття та концепції епідеміології та статистики при плануванні, проведенні та інтерпретації результатів досліджень.

Визначати пріоритети та оцінювати потреби сфери громадського здоров'я, пропонувати науково обґрунтовані заходи та розробляти відповідні висновки та стратегії, які спрямовані на покращення галузі охорони здоров'я.

Організувати заходи з нагляду за станом здоров'я населення з використанням міжсекторального підходу.

Формулювати висновки, розробляти прогнози та проводити аналіз впливу детермінант на здоров'я населення (соціальні, економічні, індивідуальні, навколишнього середовища), визначати потреби різних груп населення щодо здоров'я, базуючись на інформації отриманій із систем епідеміологічного нагляду.

Визначати та застосовувати доцільні заходи і методи попередження і контролю фізичних, хімічних, біологічних, радіаційних та ядерних загроз для здоров'я і безпеки населення.

Оцінювати ризики та планувати відповідні дії у випадках надзвичайних ситуацій в сфері громадського здоров'я.

Ідентифікувати, аналізувати ризики, пов'язані з впливом на здоров'я населення детермінант навколишнього середовища (фізичних, радіаційних, хімічних, біологічних та виробничих) та організувати відповідні заходи, спрямовані на захист здоров'я населення.

Оцінювати вплив соціальних детермінант та основних індивідуальних детермінант здоров'я, розробляти відповідні заходи з метою збереження та зміцнення здоров'я населення.

Розробляти заходи з профілактики (первинної, вторинної та третинної) захворювань та сприяти їх реалізації на практиці.

Розробляти та впроваджувати стратегії, політики та окремі заходи у сфері промоції здоров'я, здійснювати ефективну комунікацію у сфері громадського здоров'я з використанням різних каналів та технік комунікації.

Розробляти та впроваджувати системи моніторингу і оцінки ефективності інтервенцій, профілактичних та діагностичних або скринінгових програм та політик в громадському здоров'ї.

Здійснювати аналіз ефективності розроблених процедур, інтервенцій, стратегій та політик в сфері громадського здоров'я.

Розробляти та впроваджувати, засновані на доказах стратегії, політики та інтервенції громадського здоров'я із залученням зацікавлених сторін на основі міжсекторального підходу.

Розширювати розуміння засад сфери громадського здоров'я у закладах освіти різного рівня та реалізовувати заходи спрямовані на розвиток кадрового потенціалу.

Здійснювати наставництво та сприяти безперервному професійному розвитку фахівців з громадського здоров'я.

Виконувати управлінські функції та організувати надання якісних послуг у сфері громадського здоров'я.

Здійснювати адвокацію, комунікацію та соціальну мобілізацію у сфері громадського здоров'я, підтримувати лідерство та залучати і посилювати спільноти з метою збереження і зміцнення здоров'я населення.

Критично оцінювати результати наукових досліджень та здійснювати пошук потрібної наукової інформації у сфері громадського здоров'я, аналізувати інформацію, здійснювати дослідження, формулювати за його результатами висновки та рекомендації щодо їх впровадження.

Визначати та аргументувати перспективні напрями власної наукової роботи.

Презентувати результати власних досліджень у формі доповідей, презентацій та наукових публікацій державною та англійською мовами.

Програма підготовки бакалавра за спеціальністю «громадське здоров'я» передбачає підготовку нової генерації фахівців для органів державного управління, місцевого самоврядування, суб'єктів господарювання різних форм власності в т.ч. недержавних організацій у сфері громадського здоров'я, які б сприяли удосконаленню та впровадженню державної політики і державного управління спрямованих на вирішення проблем, пов'язаних із демографічною кризою, зростанням захворюваності, інвалідизації та смертності серед населення, значною суспільною стратифікацією у доступі до послуг з медичного обслуговування, низькою економічною ефективністю діяльності галузі охорони здоров'я, незадоволенням значної частини громадян станом медичної допомоги та захистом прав пацієнтів, необхідністю

розвитку міжгалузевої та міжсекторальної співпраці з охорони громадського здоров'я в Україні за загальнонаціональним принципом «охорона здоров'я в усіх політиках держави».

Галузь знань – 22 Охорона здоров'я.

Спеціальність 229 Громадське здоров'я.

Кваліфікація – бакалавр громадського здоров'я – термін навчання 4 роки.

Бакалавр з громадського здоров'я:

- оцінює стан здоров'я окремих індивідів, колективів, соціальних груп і суспільства в цілому у зв'язку з умовами та способом життя;
- здійснює моніторинг та реагує на небезпеки для здоров'я у тому числі при надзвичайних ситуаціях у сфері громадського здоров'я;
- опікується захистом здоров'я, включаючи забезпечення безпеки навколишнього середовища, праці, навчання, відпочинку, харчових продуктів та ін.;
- розробляє заходи щодо збереження та зміцнення здоров'я українського народу, покращення стану навколишнього середовища, усунення біологічних загроз(в т.ч. біотероризм), формування здорового способу життя;
- аналізує показники та стан психічного здоров'я, критерії збереження психологічної стійкості;
- має навички щодо роботи в громаді, вміння організовувати і проводити профілактичні та оздоровчі заходи; вміє застосовувати отримані нові знання й практичні пропозиції для розв'язання комплексних проблем у сфері громадського здоров'я, адаптувати їх в надзвичайних ситуаціях та кризах;
- має навички щодо пропагування здорового способу життя, розробки заходів щодо попередження травматизму, спалахів інфекційних хвороб та масових отруєнь серед населення, правової допомоги та підтримки, управлінської та економічної складових діяльності системи охорони здоров'я на різних рівнях управління.
- формує комунікаційну стратегію в галузі громадського здоров'я;

Галузі та сектори працевлаштування студентів:

- Діяльність у сфері профілактичної медицини;
- Діяльність у сфері менеджменту в охороні здоров'я;
- Діяльність у сфері медичного права та біотетики;
- Діяльність у сфері економіки охорони здоров'я;
- Діяльність у сфері екології;
- Діяльність у сфері соціального забезпечення та обслуговування населення;
- Діяльність у соціально-інформаційній сфері.

Фахівець у галузі менеджменту здоров'я:

- має навички щодо роботи в громаді вміння організовувати і проводити профілактичні та оздоровчі заходи; може здійснювати моніторинг та реагувати на небезпеки для здоров'я в т.ч. при надзвичайних ситуаціях в галузі охорони здоров'я;
- може надавати індивідуальні та суспільні послуги населенню на національному, регіональному та місцевому рівнях;
- проводить санітарно-просвітню роботу з населенням;
- може працювати у сфері освіти, зокрема робота у навчальних закладах різних типів, у сфері спорту, медицини тощо;
- може займатися психологічним консультуванням та тренінговою роботою, зокрема у центрах надання психологічної допомоги; в організації робочого процесу та наймі робочої сили.

Перелік дисциплін за спеціалізацією «Менеджмент здоров'я»:

1. Основи діяльності ВООЗ;
2. Стратегічне управління;
3. Менеджмент людських ресурсів;
4. Здоров'я матері та дитини;
5. Екологічна психологія;
6. Медичне право;
7. Екологічне право;
8. Екстрена медична допомога.

Фахівець у галузі промоції здоров'я:

- організовує діяльність, що спрямована на сприяння здоров'ю у різних соціокультурних середовищах;
- аналізує суспільні явища та виявляти фактори, які негативно впливають на здоров'я людини, систематизує інформацію про проблеми молоді у сфері здоров'я;
- здійснює проектування, реалізацію, моніторинг і оцінку соціальних програм та проєктів здоров'яформуючої та здоров'язберігаючої спрямованості з урахуванням потреб цільових груп;
- вміє використовувати сучасні методи та технології навчання, інформаційно-просвітницької та тренінгової роботи зі студентською молоддю щодо формування здорового способу життя;
- може виконувати професійні завдання у сфері соціальної та паліативної допомоги, охорони громадського здоров'я;
- може реалізовувати психологічний захист громадян у кризових ситуаціях; вдосконалювати методологію, збагачувати психологічну науку новими підходами на основі систематичного вивчення сучасних методик у галузі громадського здоров'я в Україні і світі.

Перелік дисциплін за спеціалізацією «Промоція здоров'я»:

1. Основи здорового способу життя;
2. Основи саногенного мислення;
3. Репродуктивне здоров'я;
4. Основи медичних катастроф;
5. Психологія кризових станів;
6. Професійне здоров'я та профілактика травматизму;
7. Комунікаційний менеджмент;
8. Основи соціальної реклами.

Фахівець у галузі епідеміології та біостатистики:

- аналізує показники, які характеризують демографічну ситуацію, захворюваність населення та фактори ризику;
- вміє підбирати методи дослідження; визначати за статистичними даними рівень, структуру і динаміку захворюваності населення серед різних соціально – вікових груп на місцевому, регіональному та національному рівнях;
- може виявляти причинно-наслідкові зв'язки між станом здоров'я населення та впливом на нього факторів середовища життєдіяльності людини на основі їх системного аналізу і оцінки ризику для здоров'я;
- організовує формування інформаційної бази даних при впровадженні державної системи соціально-гігієнічного моніторингу;
- знає особливості обстеження осередку інфекційної хвороби та проведення в ньому первинних протиепідемічних заходів;
- вміє визначити показання і методи та організувати проведення дезінфекції, дезінсекції,

дератизації на об'єктах соціально-побутового обслуговування населення, в т.ч. лікувально-профілактичних, дитячих дошкільних та шкільних закладах;

- може брати участь в організації та проведенні профілактичних та протиепідемічних заходів в осередках особливо небезпечних інфекцій та в екстремальних ситуаціях у сфері громадського здоров'я.

Перелік дисциплін за спеціалізацією «Епідеміологія та біостатистика»:

1. Загальна епідеміологія;
2. Інфекційні хвороби та їх профілактика;
3. Неінфекційні хвороби та їх профілактика;
4. Основи соціальної медицини;
5. Основи демографії;
6. Медична статистика;
7. Основи державного санітарно-епідеміологічного нагляду;
8. Надзвичайні ситуації у сфері громадського здоров'я.

ОСВІТНЯ ПРОГРАМА «ГРОМАДСЬКЕ ЗДОРОВ'Я» | МАГІСТР

Мета освітньої програми

Професійна підготовка перспективних фахівців на перетині галузей менеджменту, економіки та охорони здоров'я, готових успішно розпочати професійну діяльність у медичних закладах, міжнародних проектах чи урядових структурах охорони здоров'я.

Кому може бути цікавою дана програма

Програма може зацікавити спеціалістів санітарно-епідеміологічної служби, лікарів та медичних працівників, юристів, економістів та журналістів, екологів та ін.

Особливість програми «Громадське здоров'я»

Отримання професійних знань та навичок із оцінки стану здоров'я населення та факторів, які впливають на нього, а також впровадження заходів, які спрямовані на збереження зміцнення здоров'я.

Практика і працевлаштування

Студенти спеціальності зможуть отримати можливість стажуватися у Державній установі «Інститут громадського здоров'я ім. О.М. Марзєєва Академії медичних наук України», Державній науковій установі «Центр інноваційних медичних технологій НАН України», Регіональному санітарно-епідеміологічному управлінні Міністерства оборони України, лабораторії психофізіології ТОВ «Експертно-навчальний центр».

Після закінчення навчання за освітньо-професійною програмою випускник здатен виконувати зазначену в Національному класифікаторі України: «Класифікатор професій» ДК 003:2010 професійну роботу і може займати відповідну первинну посаду за категоріями:

- 2212.1 Молодший науковий співробітник (епідеміологія)
- 2212.2 Епідеміолог
- 1482 Менеджер (управитель) з громадської охорони здоров'я
- 2419.3 Консультант (в апараті органів державної влади, виконкому)
- 2419.3 Помічник-консультант народного депутата України
- 2419.3 Спеціаліст державної служби
- 2419.3 Державний експерт
- Робота у сфері громадського здоров'я.
- Робота на посадах державної служби у порядку, визначеному Законом України «Про державну службу».

Продовження навчання - Продовження освіти на третьому (освітньо-науковому) рівні вищої освіти, тобто випускники з дипломом магістра можуть продовжити навчання для здобуття

наукового ступеня доктора філософії.

Ключові професійні компетентності

Знання, яких набувають студенти в процесі навчання:

- Здатність оцінювати основні демографічні та епідеміологічні показники, значення і тенденції зміни основних детермінант, що чинять вплив на здоров'я у розрізі різних груп населення в Україні, Європейському регіоні та світі, застосовувати основні поняття та концепції епідеміології та статистики при плануванні, проведенні та інтерпретації результатів досліджень.
- Здатність визначати пріоритети громадського здоров'я, проводити оцінку потреб сфери охорони здоров'я, пропонувати науково обґрунтовані заходи та розробляти відповідні висновки та стратегії.
- Здатність формулювати висновки, розробляти прогнози та проводити аналіз впливу різних детермінант на здоров'я населення, визначати потреби різних груп населення щодо здоров'я, базуючись на інформації отриманої із систем епідеміологічного нагляду.
- Здатність визначати та застосовувати основні принципи та підходи щодо попередження і контролю фізичних, хімічних, біологічних, радіаційних та ядерних загроз для здоров'я і безпеки населення.
- Здатність оцінювати ризики та планувати відповідні дії у випадках надзвичайних ситуацій в сфері громадського здоров'я.
- Здатність ідентифікувати, проводити аналіз ризиків, пов'язаних з впливом на здоров'я населення детермінант навколишнього середовища (фізичних, радіаційних, хімічних, біологічних та виробничих) та організовувати відповідні заходи, спрямовані на захист здоров'я населення.
- Здатність розробляти заходи з профілактики (первинної, вторинної та третинної) захворювань та сприяти їх реалізації на практиці.
- Здатність проводити економічний аналіз ефективності розроблених процедур, інтервенцій, стратегій та політик в сфері громадського здоров'я.
- Здатність здійснювати викладання основ громадського здоров'я у закладах освіти різного рівня, планувати та здійснювати заходи спрямовані на розбудову належного рівня кадрових ресурсів для громадського здоров'я.
- Здатність виконувати управлінські функції та організовувати надання послуг у сфері громадського здоров'я, забезпечувати контроль за якістю надаваних послуг на належному рівні.

Основні дисципліни

Обов'язкові дисципліни: » Вступ в охорону здоров'я » Епідеміологія та біостатистика » Ділова англійська мова » Соціально значимі та особливо небезпечні інфекційні хвороби » основи біобезпеки » Соціально значимі неінфекційні хвороби » Основи охорони психічного здоров'я » психосоматики та психофізичної реабілітації » Основи медичного і екологічного права та біоетики » Економіка охорони здоров'я » Підготовка магістерської роботи

Вибіркові дисципліни: » Моніторинг і оцінка, якість даних, використання даних та інформація у сфері громадського здоров'я » Планування програм, їх реалізація та оцінка » Організація протиепідемічних заходів » Комунікації у сфері громадського здоров'я » Основи соціальної реклами » Менеджмент у сфері громадського здоров'я » Мікробіологія, вірусологія, паразитологія » Екологія людини

Рекомендована література:

Основна:

1. Голяченко О.М. Соціальна медицина та організація охорони здоров'я. - К.: Медицина, 2011.-208 с.
2. Громадське здоров'я і громадське медсестринство / Є.А.Склярів, М.Б.Шегедин, Б.Б.Лемішко та ін.-К.: Медицина, 2008.-224 с.
3. Посібник із соціальної медицини та організації охорони здоров'я / За ред. Ю.В.Вороненка.- К.: Здоров'я, 2002.-360 с.
4. Соціальна медицина та організація охорони здоров'я: Підручник для поза аудиторної самостійної підготовки до практичних занять / За ред. В.В.Рудня.- Львів, 2004.-595 с.

Допоміжна:

1. Громадські ради в системі охорони здоров'я: створення і робота: Метод. посіб./ В.В.Глуховський, О.В.Ангелов, О.Д.Кравецький, Г.О.Слабкий.-Миколаїв: Дизайн і поліграфія, 2008.-124 с.
2. Гриньків М., Куцериб Т., Крась С., Маєвська С., Музика Ф. Медикобіологічні основи фізичної терапії, ерготерапії [«Нормальна анатомія» та «Нормальна фізіологія»] [навчальний посібник]. Львів: ЛДУФК, 2019. С. 146.
3. Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої Всесвітньому дню здоров'я 2013 р., м.Київ // Східноєвропейський журнал громадського здоров'я / Гол.ред.В.Ф.Москаленко.-2013.-№1.-304 с.
4. Медицина. Медичні послуги від А до Я /В.Болгов.-К., 2011.-Вип.1.-230 с.
5. Приступа Є. Якість життя людини: категорії, компоненти та їх вимірювання / Приступа Євген, Куриш Назарій // Фізична активність, здоров'я і спорт. – 2010. – № 2. – С. 54–63.
6. Тулайдан В. Поліпшення якості життя студентської молоді з урахуванням сучасних освітніх умов навчання у вищому навчальному закладі / В. Тулайдан, Ф. Музика, Б. Виноградський // Спортивна наука України. – 2012. – № 3. – С. 3–14.
7. Фізична реабілітація : анот. бібліогр. покажч. / Ірина Свістельник. – Київ : Кондор, 2012. – 1162 с.
8. Філософія медицини ХХІ сторіччя : українські реалії // Укр.мед часопис.-2013.-№1.-С.8-9.

Інформаційні ресурси інтернет:

1. <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/12/21/229-gromadske-zdorovyia-magistr.pdf>
2. Грандт В.В., Тітенкова Г.В. Теоретичний аналіз проблеми здоров'я особистості в сучасних психологічних дослідженнях // file:///C:/Users/User/Pictures/facebook/pspz_2013_2_7.pdf
3. Громадське здоров'я як наука - <http://ukrbukva.net/2372-Obshestvennoe-zdorov-e-kak-nauka.html>
4. Громадське здоров'я як наука // <http://ukrbukva.net/2372-Obshestvennoe-zdorov-e-kak-nauka.html>
5. Громадське здоров'я як чинник національної безпеки http://academy.gov.ua/NMKD/library_nadu/Monografiya/eb888b29-b062-4a77-bb62-ab02e68a21e5.pdf
6. Економіка та фінансування галузі охорони здоров'я. Навчально-методичний посібник http://academy.gov.ua/NMKD/library_nadu/Biblioteka_Magistra/3b63646e-4026-4df2-826d-c561b5313180.pdf
7. Жалінська Є.В. Сучасні підходи до оцінювання громадського здоров'я як складової соціально-економічної політики http://nbuv.gov.ua/j-pdf/ecpros_2013_75_10.pdf

8. Журналістське розслідування в сфері громадського здоров'я <https://www.aup.com.ua/wp-content/uploads/2016/10/83de202b5258ab328fe463ccf730990f.pdf>
9. ЗАГАЛЬНА ТЕОРІЯ ЗДОРОВ'Я І ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖЕННЯ Колективна монографія за загальною редакцією проф. Ю. Д. Бойчука
http://hnpu.edu.ua/sites/default/files/files/Kaf_zdor_ta_korr_os/Zagalna_teorija_zdorovia_i_zdorv_iazberegennja.pdf
10. Закон України «Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення»
<https://www.umj.com.ua/article/126457/sistema-gromadskogo-zdorov-ya-moz-ukrayini-rozrobilo-zakonoproekt>
11. Концепція розвитку системи громадського здоров'я
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1002-2016-%D1%80#Text>
12. Міжнародний благодійний фонд «Українська фундація громадського здоров'я»
http://www.ufb.org.ua/aboutus/kerivnuctvo/members/fundaciya_zdorovya.htm
13. Наказ МОН України від 4 серпня 2020 р. № 1000 «Про затвердження стандарту вищої освіти за спеціальністю 229 «Громадське здоров'я» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти»
14. Операційний посібник «Розробка та фінансування регіональних і місцевих програм громадського здоров'я»
https://phc.org.ua/sites/default/files/users/user90/Manual_Development%20and%20funding%20of%20regional%20and%20local%20public%20health%20programs_print_210x297%2B3mm.pdf
15. Основи громадського здоров'я: теорія і практика
<http://distance.dnu.dp.ua/ukr/nmmateriali/documents/osngromad.pdf>
16. ОСНОВИ МЕНЕДЖМЕНТУ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я Навчально-методичний посібник
http://maup.com.ua/assets/files/lib/book/p06_13.pdf
17. Основні терміни, які вживаються у сфері громадського здоров'я http://irbis-nbu.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbu/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Uzn_2017_3_43.pdf
18. Проблематика громадського здоров'я http://cgz.vn.ua/problematika-gromadskogo-zdorovya/problematika-gromadskogo-zdorovya_445.html
19. Проект Закону «Про систему громадського здоров'я», оприлюднений МОЗ України для громадського обговорення 19 червня 2018 року <https://moz.gov.ua/article/public-discussions-archive/proekt-zakonu-ukraini-pro-sistemu-gromadskogo-zdorovja>
20. Розпорядження Кабінету Міністрів України № 1002-р від 30.11.2016р. «Про схвалення Концепції розвитку системи громадського здоров'я» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1002-2016-%D1%80#Text>
21. Угода про асоціацію з ЄС. Глава 22. Громадське здоров'я <http://stbcu.com.ua/2014/eu-association-agreement/>
22. Центр громадського здоров'я <https://phc.org.ua/>
23. Як писати про громадське здоров'я . Права пацієнтів: Довідник. Частина 1-а.
<http://www.aup.com.ua/uploads/health.pdf>